

Σημειώσεις Αξιογράφων

Βιβλίο «Αξιογραφα» Ν.Κ. Ρόκας

Εισαγωγή

Ο όρος αξιόγραφο χρησιμοποιείται σπάνια στη νομοθεσία (ΚΠολΔ 850 επ. αλλά και παρ. 3 άρθρο 38 ΠτωχΚ). Συνήθως χρησιμοποιούμενοι όροι είναι τίτλος, ή τίτλος παραστατικής αξίας (ΚΠολΔ 164, 165, 166), πιστωτικός τίτλος (ΚΠολΔ 635 επ.), χρεόγραφο (ΑΚ 835, 888 επ.).

Ειδικές διεξοδικές ρυθμίσεις υπάρχουν μόνο για ορισμένα αξιόγραφα, όπως η συναλλαγματική, το γραμμάτιο εις διαταγή (ν. 5325/1932) και η επιταγή (ν. 5960/1933). Άλλα απουδαία επώνυμα, όμως, αξιόγραφα είναι η εμπορική εντολή πληρωμής και το εμπορικό χρεωστικό ομόλογο (άρθρο 76 ν.δ. 17.7.1923).

Στα παραπάνω αξιόγραφα, στα οποία εκδότης είναι φυσικό ή νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου (ιδιωτικά αξιόγραφα) αντιπαραβάλλονται τα δημόσια αξιόγραφα, στα οποία εκδότης είναι το δημόσιο ή νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, όπως τα ομόλογα και τα έντοκα γραμμάτια του ελληνικού δημοσίου.

Διατάξεις που σχετίζονται με τα αξιόγραφα είναι οι ΑΚ 876-887 για την έκταξη και 888-890 για τα ανώνυμα χρεόγραφα καθώς και επιμέρους διατάξεις του ΑΚ όπως οι 1039, 1176, 1244, 1251, 1255, 978). Σημαντικές διατάξεις για τα αξιόγραφα παρέχει και ο ΚΠολΔ (850-860 για την κήρυξη των αξιογράφων ως ανίσχυρων και 635-646 σχετικά με την ειδική διαδικασία για διαφορές από πιστωτικούς τίτλους)

Ορισμός και εννοιολογικά στοιχεία

Δεν υπάρχει ακριβής ορισμός στο νόμο. Μπορεί όμως να γίνει διάκριση μεταξύ αξιογράφου υπό ευρεία και υπό στενή έννοια. Αξιόγραφο υπό ευρεία έννοια είναι το έγγραφο, με το οποίο συνδέεται ένα ιδιωτικό δικαίωμα κατά τέτοιο τρόπο, ώστε η κατοχή του εγγράφου να είναι απαραίτητη για την άσκηση του δικαιώματος. Αξιόγραφο υπό στενή έννοια είναι το αξιόγραφο που ανταποκρίνεται πλήρως στον ορισμό του αξιογράφου υπό ευρεία έννοια διαφοροποιείται όμως ως προς το γεγονός ότι η κατοχή του εγγράφου είναι απαραίτητη όχι μόνο για την ενάσκηση αλλά και για την μεταβίβαση του δικαιώματος.

Στα αξιόγραφα υπάρχει η πιο στενή σύνδεση μεταξύ εγγράφου και δικαιώματος. Το δικαίωμα συνδέεται κατά τέτοιο τρόπο με το έγγραφο, ώστε η κατοχή του εγγράφου να αποτελεί πάντοτε ουσιαστική προϋπόθεση για την άσκηση του δικαιώματος. Σε περίπτωση καταστροφής ή απώλειας του του αξιογράφου, δεν μπορεί να ασκηθεί

το δικαίωμα, έστω και αν ο δικαιούχος αποδεικνύει με άλλο τρόπο το δικαίωμά του. Για να το ασκήσει πρέπει να ακολουθήσει τη διαδικασία πρσπεικλήσεως (ΚΠολΔ 850 επ.). Στα αξιόγραφα για να απαλλαγεί ο οφειλέτης θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να εκπληρώσει στον κάτοχο του εγγράφου, ενώ συγχρόνως έχει την υποχρέωση να καταβάλλει σ αυτόν. Αντίστοιχα, ο κομιστής (δανειστής) έχει αξίωση κατά του οφειλέτη για εκπλήρωση με μόνο την εμφάνιση ή και την επιστροφή του εγγράφου, χωρίς να είναι υποχρεωμένος να αποδείξει ότι είναι ο πραγματικός δικαιούχος. Ο οφειλέτης μπορεί βέβαια να αρνηθεί να εκπληρώσει αν αποδείξει ότι ο κομιστής δεν είναι ο πραγματικός δικαιούχος. Αν δεν μπορεί να το αποδείξει και ταυτόχρονα αρνείται την εκπλήρωση, καθίσταται υπερήμερος ως προς την παροχή. Στα αξιόγραφα δηλαδή υπάρχει μαχητό τεκμήριο υπέρ του κομιστή ότι είναι δικαιούχος (ΑΚ 888). Μάλιστα, τα υπό στενή έννοια αξιόγραφα έχουν και την ιδιότητα ότι μεταβιβάζονται κατά κανόνα με την μεταβίβαση του εγγράφου και όχι την εκχώρηση.

Το αξιόγραφο είναι ένα έγγραφο, στο οποίο ενσωματώνεται δικαίωμα είτε ενοχικό είτε εμπράγματο είτε συμμετοχικό. Το ενσωματούμενο δικαίωμα πρέπει να είναι ιδιωτικό περιουσιακό δικαίωμα.

Η αξιογραφική ενσωμάτωση

Στην περίπτωση της εκχώρησης απαιτήσεως, ο νομοθέτης αποβλέπει βασικά στην προστασία του οφειλέτη και όχι του εκδοχέα (αποκτώντος) (ΑΚ 461). Σε περίπτωση που ο οφειλέτης αυτού που εκχωρεί την απαίτησή του (εκχωρητή) την εξοφλήσει ή συνάψει μ αυτόν άφεση χρέους μετά την σύναψη της εκχώρησης, αλλά πριν την αναγγελία αυτής, απαλλάσσεται έναντι του εκδοχέα, εκτός βέβαια αν γνώριζε τη γενόμενη εκχώρηση. Το ίδιο συμβαίνει και αν ο εκχωρητής μεταβιβάσει την απαίτησή του για δεύτερη φορά, μετά την πρώτη εκχώρηση αλλά πριν την αναγγελία αυτής και ο τρίτος σπεύσει να αναγγελλί την εκχώρηση που έγινε σ αυτόν. Ο οφειλέτης απαλλάσσεται αν καταβάλλει στον τρίτο ή συνάψει μ αυτόν άφεση χρέους. Οι διατάξεις των άρθρων 460, 461 ΑΚ δεν εφαρμόζονται στα αξιόγραφα δημόσιας πίστewς, δηλαδή στα αξιόγραφα στον κομιστή και στα αξιόγραφα εις διαταγή. Ακόμα και αν ο κομιστής του εγγράφου δεν είναι ο πραγματικός δικαιούχος, θεωρείται κύριος του εγγράφου και παρακολουθηματικώς δικαιούχος της αναγραφόμενης απαίτησης, λόγω του εξωτερικού φαινομένου της κατοχής ή νομής αυτού (ΑΚ 1110). Αντίστοιχα, ο καλόπιστος οφειλέτης καταβάλλοντας στον κομιστή του εγγράφου, ελευθερώνεται ακόμα και αν ο κομιστής δεν είναι ο πραγματικός δικαιούχος (ΑΚ 889). Επίσης, στην ενσωμάτωση δικαιώματος σε έγγραφο έχει ιδιαίτερη σημασία για την προστασία του καλόπιστου αποκτώντος σε περίπτωση μεταβίβασης του δικαιώματος από τον μέχρι

τότε δανειστή. Στις ενσωματωμένες απαιτήσεις περιττεύουν οι ενέργειες του ελέγχου αν ο εκχωρητής της απαίτησης είναι δικαιούχος αυτής ώστε να τη μεταβιβάσει (ειδάλλως ο εκδοχέας δεν προστατεύεται, ακόμα και αν είναι καλόπιστος). Εδώ ισχύουν οι κανόνες του εμπραγμάτου δικαίου για την καλόπιστη κτήση κινητών (1036 ΑΚ), τόσο ως προς το έγγραφο όσο και ως προς την απαίτηση. Προκειμένου μάλιστα για τα ανώνυμα αξιόγραφα υπάρχει σημαντική επέκταση της δυνατότητας καλόπιστης κτήσης και επί κλοπής ή απώλειας του εγγράφου (ΑΚ 1039). Αυξημένη προστασία της καλόπιστης κτήσης υπάρχει και στα αξιόγραφα εις διαταγή (άρθρα 16 ν. 5325/1932 και 21 ν. 5960/1933).

Συνέπειες ενσωμάτωσης

Α) Η υλική κατοχή του εγγράφου είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την άσκηση του δικαιώματος. Ισχύει τόσο για τα υπό στενή όσο και τα υπό ευρεία έννοια αξιόγραφα. Σε περίπτωση κλοπής, απώλειας ή καταστροφής του αξιόγραφου, μόνο με την κήρυξή του ως ανίσχυρου κατά τη διαδικασία της προσκλήσεως (ΚΠολΔ 843 επ.) και την αντικατάσταση της κατοχής του τίτλου που χάθηκε ή καταστράφηκε με δικαστική απόφαση μπορεί να ασκηθεί το δικαίωμα.

Β) Η κατοχή του εγγράφου νομιμοποιεί το δανειστή χωρίς να χρειάζεται περαιτέρω απόδειξη να απαιτήσει εκπλήρωση και ελευθερώνει τον καταβάλλοντα στον κατέχοντα το έγγραφο οφειλέτη ακόμα και αν ο φερόμενος δανειστής δεν είναι ο πραγματικός. Πάντως ο οφειλέτης μπορεί να εξαρτήσει την εκπλήρωση από την εμφάνιση ή και την επιστροφή σ αυτόν του εγγράφου. Αυτό γίνεται να ζητηθεί, γιατί όσο το έγγραφο εξακολουθεί να κυκλοφορεί, ο οφειλέτης θα διέτρεχε τον κίνδυνο να υποχρεωθεί να καταβάλλει δύο φορές.

Γ) Δημιουργείται εξάρτηση του δικαιώματος από το έγγραφο. Συνεπώς δημιουργείται μια ενότητα δικαιωμάτων, του δικαιώματος της κυριότητας επί του χαρτιού και του δικαιώματος (ενοχικού, εμπραγμάτου, συμμετοχικού) που ενσωματώνεται στο χαρτί. Με λίγα λόγια η κυριότητα στο έγγραφο χωρίς το ενσωματωμένο δικαίωμα δεν έχει αξία, ενώ από την άλλη πλευρά το δικαίωμα χωρίς της κατοχή του εγγράφου δεν μπορεί να ασκηθεί. Το δικαίωμα εκ του εγγράφου έχει παρακολουθηματικό χαρακτήρα έναντι του δικαιώματος επί του εγγράφου. Προϋποτίθεται ότι η συμφωνία για μετάθεση της κυριότητας του εγγράφου (ΑΚ 1034) αναφέρεται και στο ενσωματωμένο δικαίωμα. Με τον τρόπο αυτό η ενσωμάτωση επιφέρει την εμπραγμάτωση του ενσωματωμένου δικαιώματος. Για τη μεταβίβαση λοιπόν του εγγράφου

και συγχρόνως του δικαιώματος απαιτείται απλώς συμφωνία και παράδοση του εγγράφου (ΑΚ 1034-1036).

Δ) Το δικαίωμα καθορίζεται από το κείμενο του εγγράφου (γραμματοπάγεια). Ο αποκτών, δηλαδή, μπορεί να βασίζεται ως προς την ύπαρξη και την έκταση του ενσωματωμένου δικαιώματος στο περιεχόμενο του εγγράφου. Ενστάσεις που δεν προκύπτουν από το ίδιο το έγγραφο δεν μπορούν κατά κανόνα να προβληθούν κατά του αποκτώντος.

Διακρίσεις αξιογράφων

Ανάλογα με την οικονομική λειτουργία που επιτελούν διακρίνουμε τρεις κατηγορίες αξιογράφων:

Α) αξιογραφα της χρηματαγοράς, τα οποία χρησιμεύουν είτε ως μέσα πληρωμής χωρίς μετρητά (π.χ. επιταγή) είτε ως μέσα βραχυπρόθεσμης πίστωσης (π.χ. συναλλαγματική και γραμμάτιο εις διαταγή).

Β) αξιογραφα της κεφαλαιαγοράς όπως οι μετοχές και οι ομολογίες που χρησιμεύουν είτε ως επένδυση είτε ως εξεύρεση κεφαλαίων.

Γ) αξιογραφα κυκλοφορίας αγαθών (εμπορευματογήραφα).

Ανάλογα με τον τρόπο προσδιορισμού του δικαιούχου τα αξιογραφα διακρίνονται σε:

Α) αξιογραφα στον κομιστή ή ανώνυμα: Σ αυτά δεν αναγράφεται το όνομα του δικαιούχου στο κείμενο του εγγράφου, οπότε το ενσωματωμένο δικαίωμα ανήκει στον εκάστοτε κομιστή (δανειστή της απαίτησης) του εγγράφου. Ο κομιστής δεν είναι υποχρεωμένος να αποδείξει ότι είναι ο πραγματικός δικαιούχος της απαίτησης. Η ιδιότητα αυτή τεκμαίρεται από το εξωτερικό γεγονός της κατοχής του εγγράφου ακόμα και αν αυτό έχει κλαπεί ή έχει χαθεί από τον πραγματικό δικαιούχο (ΑΚ 1110). Βέβαια αυτού του είδους ο κομιστής δεν αποκτά το ενσωματωμένο δικαίωμα, απλώς έχει τη νομιμοποίηση να απαιτήσει εκπλήρωση και ο οφειλέτης πρέπει να προβεί σ αυτή, εκτός αν αποδείξει ότι ο κομιστής δεν είναι ο πραγματικός δικαιούχος της απαίτησης. Αν όμως ο οφειλέτης εκπληρώσει στον κομιστή μη δικαιούχο, απαλλάσσεται και δεν χρειάζεται να προβεί σε δεύτερη εκπλήρωση, στον πραγματικό δικαιούχο. Τα αξιογραφα αυτά μεταβιβάζονται με συμφωνία και παράδοση (ΑΚ 1034). Συνεπώς ισχύουν οι αρχές της καλόπιστης κτήσης κινητών (ΑΚ 1036) ακόμα και αν ο τίτλος έχει κλαπεί ή απωλεσθεί (ΑΚ 1039). Ισχύει η αρχή του απρόβλητου των ενστάσεων (ΑΚ 892). Τα ανώνυμα αξιογραφα προβλέπονται αποκλειστικά στο νόμο (*numerus clausus*). Είναι τα τραπεζογραμμάτια, οι μετοχές ανωνύμων εταιριών, οι ομολογίες, τα

τοκομερίδια και τα μερισματούγραφα. Δύναται να εκδοθεί επιταγή ανώνυμη ή στον κομιστή, όχι όμως συναλλαγματική. Νομοθετικά ρυθμίζονται στο άρθρο 888 του ΑΚ.

Β) αξιόγραφα εις διαταγή: Σ αυτά ο δικαιούχος κατονομάζεται στο έγγραφο. Δικαιούχος όμως μπορεί να είναι και ο υποδεικνυόμενος από τον κατονομαζόμενο στο έγγραφο. Αυτά μεταβιβάζονται με οπισθογράφηση και παράδοση του τίτλου. Η οπισθογράφηση είναι ειδική αξιογραφική δήλωση βουλήσεως, συνήθως στο πίσω μέρος του τίτλου, με την οποία ο δικαιούχος δηλώνει ότι η παροχή είναι εκπληρωτέα αντί στον ίδιο, σε άλλο (αντί εμού στον Β, αντί εμού εις διαταγή του Β). Αυτός που μεταβιβάζει το δικαίωμα λέγεται οπισθογράφος και αυτός που αποκτά το δικαίωμα υπερ ου η οπισθογράφηση. Ο τελευταίος μπορεί με τη σειρά του να οπισθογραφήσει τον τίτλο υπέρ άλλου. Με τον τρόπο αυτό μεταβιβάζεται το έγγραφο και το ενσωματωμένο δικαίωμα. Για την άσκηση του ενσωματωμένου δικαιώματος δεν αρκεί μόνο η κατοχή και η εμφάνιση του εγγράφου για τη νομιμοποίηση του δικαιούχου. Ο κομιστής του εγγράφου θα πρέπει να στηρίζει το δικαίωμά του στο κείμενο του τίτλου ή να εμφανίζεται ως τελευταίος δικαιούχος στο όνομα του τίτλου. Δηλαδή θα πρέπει είτε να κατονομάζεται στην μπροστινή όψη του εγγράφου ως αρχικός δικαιούχος ή ως τελευταίος υπέρ ου η οπισθογράφηση στην πίσω όψη του εγγράφου. Πάντως ο τυπικά νομιμοποιούμενος κομιστής δεν γίνεται ουσιαστικός δικαιούχος, απλά ισχύει υπέρ του μαχητό τεκμήριο ότι είναι πραγματικός δικαιούχος. Και στα αξιόγραφα εις διαταγή προστατεύεται ο καλόπιστος αποκτών και αφετέρου ισχύει η αρχή του απροβλήτου των ενστάσεων. Τα αξιόγραφα εις διαταγή αναφέρονται επίσης περιοριστικά στο νόμο (*numerus clausus*). Τέτοια είναι κατά κύριο λόγο η συναλλαγματική, η επιταγή και το γραμμάτιο εις διαταγή.

Υπάρχουν δύο κατηγορίες αξιογράφων εις διαταγή. Τα αυτοδικαίως εις διαταγή και τα δυνητικά εις διαταγή. Τα πρώτα ορίζονται από το νόμο ως εις διαταγή χωρίς να χρειάζεται να περιέχουν τη ρήτρα εις διαταγή. Τέτοια είναι η συναλλαγματική, το γραμμάτιο εις διαταγή και η επιταγή. Βέβαια σ αυτά τα αξιόγραφα ο εκδότης μπορεί να προσθέσει τη ρήτρα «όχι εις διαταγή» οπότε αυτά να τραπούν σε ονομαστικά και έτσι να μεταβιβάζονται με τους κανόνες της απλής εκχώρησης. Τα δυνητικά εις διαταγή αξιόγραφα για να τραπούν εις διαταγή πρέπει να περιέχουν σχετική ρήτρα. Σε τέτοια περίπτωση είναι οπισθογραφήσιμα.

Στα αξιόγραφα εις διαταγή μπορεί ο κομιστής να θέσει λευκή οπισθογράφηση χωρίς δηλαδή να κατονομάζεται ο δικαιούχος. Σε μια τέτοια περίπτωση το αξιόγραφο τρέπεται σε αξιόγραφο στον κομιστή και ως δικαιούχος της απαίτησης νομιμοποιείται ο εκάστοτε κομιστής.

Γ) ονομαστικά αξιόγραφα: Σ αυτά δικαιούχος είναι αποκλειστικά το πρόσωπο που κατονομάζεται χωρίς να μπορεί να υποδείξει άλλο, στο

οποίο να καταβάλλει ο οφειλέτης αντί αυτού. Το δικαίωμα όμως που ενσωματώνεται στο αξιόγραφο είναι μεταβιβάστο με τους κανόνες της κοινής εκχωρήσεως, χωρίς να είναι απαραίτητη και η παράδοση του αξιογράφου. Για την άσκηση του ενσωματωμένου στο αξιόγραφο δικαιώματος απαιτείται κατοχή και εμφάνιση του τίτλου. Χωρίς το έγγραφο δεν μπορεί να ασκηθεί το δικαίωμα ακόμα και αν ο δικαιούχος αποδείξει με άλλο πρόσφορο μέσο την απαίτησή του. Βέβαια εδώ τίθεται ένα θέμα, καθώς για τη μεταβίβαση του εγγράφου δεν απαιτείται η παράδοσή του, ενώ για την άσκηση του μεταβιβαθέντος δικαιώματος απαιτείται η κατοχή και η εμφάνιση του εγγράφου. Λογικά, η διαφορά λύνεται ως εξής: Η εγκυρότητα της μεταβίβασης δεν προϋποθέτει την παράδοση του εγγράφου. Δηλαδή δικαιούχος της απαίτησης γίνεται ο εκδοχέας, ακόμα και αν δεν έχει στα χέρια του το αξιόγραφο. Όμως για να ασκήσει το δικαίωμά του, πρέπει να αποκτήσει και το έγγραφο. Συνεπώς, ο εκχωρητής έχει απλώς ενοχική υποχρέωση παράδοσης του εγγράφου (ΑΚ 456 και 402 σε αντιπαραβολή με γερμΑΚ 952 παρ. 2 εδ. 2) και ο εκδοχέας απλώς δικαίωμα να απαιτήσει την παράδοση του εγγράφου κατά το άρθρο 456 ΑΚ, είτε αυτό βρίσκεται στην κατοχή του εκχωρητή είτε στην κατοχή τρίτου. Δεδομένου ότι στη μεταβίβαση ονομαστικού αξιογράφου δεν ισχύουν οι κανόνες του εμπραγμάτου δικαίου, δεν είναι δυνατή η καλόπιστη κτήση από μη δικαιούχο (ΑΚ 1036), ούτε η αρχή αποκλεισμού των ενστάσεων, αλλά ο κανόνας της ΑΚ 463, σχετικά με τις προσωπικές ενστάσεις. Ονομαστικό αξιόγραφο είναι κατ' αρχήν η ονομαστική μετοχή.

Τα αξιόγραφα εις διαταγή και τα αξιόγραφα στον κομιστή ονομάζονται αξιόγραφα δημόσιας πίστεως καθώς ισχύει γι αυτά η εμπραγμάτωση του δικαιώματος, δηλαδή η μεταβίβασή του με τους κανόνες του εμπραγμάτου δικαίου, οι οποίοι συμβάλλουν στην δημιουργία εμπιστοσύνης στους συναλλασσόμενους καθώς προστατεύεται ο καλόπιστος αποκτών, αποκλείεται η προβολή ενστάσεων και ισχύει η αρχή της γραμματοπάγειας, ως προς τον καθορισμό του δικαιώματος.

Ανάλογα με το είδος του ενσωματωμένου δικαιώματος τα αξιόγραφα διακρίνονται σε:

Α) ενοχικά αξιόγραφα στα οποία ενσωματώνεται ενοχική απαίτηση για παροχή είτε χρηματική (χρηματογράφα) όπως συμβαίνει στη συναλλαγματική, στο γραμματίο εις διαταγή και την επιταγή είτε άλλης φύσεως όπως στα ανώνυμα χρεόγραφα (ΑΚ 888).

Β) εμπράγματα αξιόγραφα στα οποία ενσωματώνεται τόσο ενοχικό όσο και εμπράγματο δικαίωμα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το ενεχυρόγραφο που εκτός από ενοχική αξίωση για την πληρωμή ορισμένου χρηματικού ποσού, ενσωματώνει και δικαίωμα ενεχύρου σε εμπορεύματα που έχουν αποτεθεί σε γενικές αποθήκες.

Γ) συμμετοχικά αξιόγραφα τα οποία ενσωματώνουν δικαίωμα συμμετοχής σε εταιρία, όπως μετοχές ανώνυμης εταιρίας.

Διάκριση σε συστατικά και δηλωτικά αξιόγραφα

Στα συστατικά αξιόγραφα το ενσωματωμένο δικαίωμα δημιουργείται για πρώτη φορά με την έκδοση του τίτλου, ενώ στα δηλωτικά ενσωματώνεται δικαίωμα που υπήρχε ήδη πριν από την έκδοση του εγγράφου. Συστατικό αξιόγραφο είναι η συναλλαγματική, η επιταγή και το γραμμάτιο εις διαταγή και δηλωτικό αξιόγραφο η μετοχή. Ειδικότερα για τα συστατικά αξιόγραφα το δικαίωμα είναι ανεξάρτητο από την προϋπάρχουσα υποκειμενική σχέση (πχ πώληση) που έδωσε την αφορμή για την έκδοση της συναλλαγματικής και που εξακολουθεί να υπάρχει με το νέο δικαίωμα. Δηλαδή η συναλλαγματική απλά δημιουργεί άλλη μια βάση για εκπλήρωση της παροχής από τον οφειλέτη στο δανειστή. Ο δανειστής μπορεί να ζητήσει την πληρωμή του τιμήματος της πώλησης, τόσο από τη σύμβαση όσο και από τη συναλλαγματική που εκδόθηκε προς αυτό το σκοπό. Όμως μπορεί να ζητήσει άπαξ την εκπλήρωση, όχι δύο φορές.

Διάκριση σε αιτιώδη και αναιτιώδη αξιόγραφα

Τα αξιόγραφα εκδίδονται προς εκπλήρωση υποχρέωσης που πηγάζει από κάποια ήδη έννομη υποκειμενική σχέση, όπως πώληση, δάνειο κλπ. Ανάλογα με το πόσο στενά συνδεδεμένη είναι η υποκειμενική σχέση με το ενσωματωμένο δικαίωμα γίνεται λόγος για αιτιώδη και αναιτιώδη αξιόγραφα. Στα μεν πρώτα η ύπαρξη και το περιεχόμενο του ενσωματωμένου δικαιώματος βρίσκεται σε πλήρη εξάρτηση με την υποκειμενική σχέση. Αιτιώδες αξιόγραφο είναι οι μετοχές.

Στα αναιτιώδη αξιόγραφα η ύπαρξη και το περιεχόμενο του ενσωματωμένου δικαιώματος είναι ανεξάρτητο από την υποκειμενική σχέση, ιδίως από τυχόν ελαττώματά της. Έτσι αν με αφορμή τη σύναψη συμβάσεως πωλήσεως εκδόθηκε συναλλαγματική με την οποία ο αγοραστής ανέλαβε την (αξιογραφική) υποχρέωση να καταβάλει ορισμένο χρηματικό ποσό που ανταποκρίνεται στο τίμημα της πωλήσεως, η απαίτηση για την καταβολή του τιμήματος που πηγάζει από την υποκειμενική σχέση (την πώληση) κατά κανόνα δεν αποσβέννυται, παραμένει δε ανεξάρτητη από τη νέα απαίτηση που γεννήθηκε με την έκδοση της συναλλαγματικής. Λόγω της αυτοτέλειας της απαίτησης από τη συναλλαγματική, ενστάσεις που θα μπορούσαν να προβληθούν με βάση την υποκειμενική σχέση (π.χ πραγματικά ελαττώματα του πωληθέντος) δεν μπορούν κατ αρχήν να προβληθούν, όταν ασκείται η απαίτηση από τη συναλλαγματική. Υπάρχουν συνεπώς

δύο απαιτήσεις, η ανατιώδης απαίτηση από τη συναλλαγματική και η απαίτηση από την υποκειμένη σχέση.

Σχετικά με τη γένεση του ενσωματωμένου δικαιώματος, ισχύει η θεωρία του φαινομένου δικαίου. Δηλαδή η γένεση του ενσωματωμένου δικαιώματος συμβαίνει με την δημιουργία του εγγράφου (δημιουργική θεωρία) και συμπληρώνεται με την συμφωνία και παράδοση μεταξύ εκδότη και λήπτη (συμβατική θεωρία). Όμως δεν αντιτάσσεται στον καλόπιστο δεύτερο αποκτώντα η σύμβαση έγκυρης σύμβασης δόσεως και λήψεως, ο οποίος δίνοντας πίστη στην κυκλοφορία του υπογεγραμμένου αξιογράφου, δικαιολογημένα την υπέλαβε ως έγκυρη.

Περάτωση της αξιογραφικής ενσωμάτωσης

Η αξιογραφική σύνδεση δικαιώματος και εγγράφου παύει:

Α) Λόγω απόσβεσης του δικαιώματος: Η απόσβεση της ενσωματωμένης απαίτησης επέρχεται όπως η απόσβεση των ενοχών, δηλαδή με καταβολή. Ο οφειλέτης μπορεί να εξαρτήσει την εκπλήρωση από την παράδοση σ αυτόν του εγγράφου (ΑΚ 878, 893) ή από την παράδοση σ αυτόν εξοφλητικής απόδειξης (ΑΚ 424), η οποία σημειώνεται συνήθως στο σώμα του εγγράφου. Αν ο οφειλέτης καταβάλει χωρίς να του επιστραφεί το έγγραφο, έχει αξίωση για την απόδοσή του (ΑΚ 424). Με βάση την ΑΚ 893 εδ. 2 του ΑΚ, ο οφειλέτης, αφού καταβάλει, αποκτά την κυριότητα του εγγράφου, ανεξάρτητα από την παράδοσή του σ αυτόν.

Β) Λόγω απώλειας ή καταστροφής του εγγράφου: Η κλοπή, η απώλεια ή καταστροφή του αξιογράφου δεν οδηγεί σε απώλεια του ενσωματωμένου δικαιώματος. Η αξιογραφική ενσωμάτωση δεν έχει τόσο απόλυτο χαρακτήρα, ώστε να είναι αδύνατη η άσκηση του ενσωματωμένου δικαιώματος και στις περιπτώσεις αυτές. Επειδή όμως ο δικαιούχος δεν θα μπορεί να ασκήσει το δικαίωμά του χωρίς την κατοχή του τίτλου, προβλέπεται η κήρυξη του αξιογράφου ως ανίσχυρου κατά τη διαδικασία της προσκλήσεως (ΚΠολΔ 843 επ, 850 επ, ΑΚ 895, 896). Την έλλειψη κατοχής του εγγράφου αντικαθιστά η δικαστική απόφαση, με την οποία και αποκαθίσταται η τυπική νομιμοποίηση του δικαιούχου. Συγχρόνως όμως προστατεύεται ο δικαιούχος από τον κίνδυνο καλόπιστης κτήσης του αξιογράφου από τρίτον, αφού μετά την απόφαση που κηρύσσει τον τίτλο ανίσχυρο (ΚΠολΔ 857), αποκλείεται η καλόπιστη κτήση. Με βάση την εκδοθείσα δικαστική απόφαση μπορεί ο δανειστής-αιτών να ασκήσει κατά του οφειλέτη το ενσωματωμένο δικαίωμα (ΚΠολΔ 858, ΑΚ 896). Ο νόμος (ΚΠολΔ 859 παρ. 1, ΑΚ 895) δίνει επίσης τη δυνατότητα στον αιτούντα να ζητήσει να απαγορευθεί

να εκπληρωθεί η παροχή στον κομιστή του αξιογράφου ή να ζητήσει την έκδοση νέου τίτλου (ΑΚ 896). Πάντως η απόφαση που κηρύσσει ανίσχυρο το αξιόγραφο δεν υποκαθιστά την ουσιαστική δικαιοκτησία ως προς το ενσωματωμένο δικαίωμα. Συνεπώς, αν πετύχει μη δικαιούχος έκδοση τέτοιας δικαστικής απόφασης, δεν γίνεται κύριος του ενσωματωμένου δικαιώματος.

Δικαστική επιδίωξη του ενσωματωμένου δικαιώματος

Στη διάθεση του νομιμοποιούμενου δανειστή από αξιογραφική χρηματική απαίτηση υπάρχει παράλληλα προς την τακτική διαδικασία του ΚΠολΔ και η ειδική διαδικασία των άρθρων 635-646. Σ αυτή την ειδική διαδικασία προβλέπονται η απαγόρευση άσκησης ανταγωγής (ΚΠολΔ 641 εδ. 2), η υποχρεωτική προαπόδειξη (ΚΠολΔ 643 παρ.1 εδ. 1), η υποχρεωτική προβολή των ισχυρισμών του οφειλέτη μέχρι το πέρας της πρώτης επ' ακροατηρίου συζητήσεως (ΚΠολΔ 641 εδ. 1) και τον περιορισμό ασκήσεως των ένδικων μέσων (ΚΠολΔ 644 παρ. 2). Αντικείμενο της δίκης είναι μόνο απαιτήσεις που προκύπτουν απευθείας από τον τίτλο. Άρα δεν έχει αντικείμενο αν ο τίτλος είναι άκυρος. Ο δικαστής εκδίδει αμέσως οριστική απόφαση, δεχόμενος ή απορρίπτοντας την αγωγή. Επίσης με βάση τα άρθρα 623, 624 ΚΠολΔ, ο δανειστής μπορεί να επιδιώξει την έκδοση διαταγής πληρωμής για να ικανοποιηθεί.

Έκταξη

Ρυθμίζεται στα άρθρα 876-887 ΑΚ. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της είναι ότι ο οφειλέτης (εκτάσων) που θέλει να εκπληρώσει την παροχή του σε άλλον (λήπτη) αναθέτει την εκπλήρωσή της σε τρίτον (εκτασσόμενος), ο οποίος δρα στο δικό του όνομα, εκπληρώνοντας μάλιστα την παροχή με δικά του μέσα αλλά για λογαριασμό του εκτάσσοντος. Έτσι η εκπλήρωση της παροχής από τον εκτασσόμενο ισχύει, με βάση την έκταξη, σαν παροχή του εκτάσσοντος προς το λήπτη.

Ο εκτάσων έχει με τον λήπτη σχέση αξίας, δηλαδή ο εκτάσων οφείλει στο λήπτη. Η σχέση εκτάσσοντος και εκτασσόμενου είναι σχέση κάλυψης. Αυτό σημαίνει ότι ο εκτασσόμενος προβαίνει στην εκπλήρωση προς τον λήπτη είτε για να καλύψει χρέος του προς τον εκτάσσοντα (χρεωστική έκταξη) είτε επειδή θα του καλύψει αυτή την εκπλήρωση ο εκτάσων (πιστωτική έκταξη).

Είναι μια αφηρημένη έννομη σχέση. Οι υποκειμενικές σχέσεις αξίας και καλύψεως δεν ενσωματώνονται σ αυτή και συνεπώς η εγκυρότητα και λειτουργία της δεν εξαρτώνται από αυτές. Σύμφωνα με την κρατούσα γνώμη, η οποία συμβαδίζει με το γράμμα του νόμου (ΑΚ 876), η έκταξη

περιέχει διπλή εξουσιοδότηση του εκτάσσοντος: προς τον εκτασσόμενο να καταβάλει στον λήπτη για λογαριασμό του και προς τον λήπτη να εισπράξει στο όνομά του την παροχή του εκτασσόμενου.

Για τη δημιουργία της έκταξης απαιτείται εκτός από το έγγραφο και σύμβαση δόσεως και λήψεως μεταξύ εκτάσσοντος και λήπτη. Η διπλή εξουσιοδότηση τίθεται σε ισχύ με την εγχείριση του εγγράφου στον λήπτη και τη σύναψη της συμβάσεως δόσεως και λήψεως. Είναι ονομαστικό αξιόγραφο.

Αν ο εκτασσόμενος αποδεχθεί την έκταξη, τότε έχει την υποχρέωση να καταβάλει την παροχή στον λήπτη (ΑΚ 877 εδ. 1). Η αποδοχή σημειώνεται στο έγγραφο της έκταξης. Η υποχρέωση που ανέλαβε ο εκτασσόμενος είναι αφηρημένη, δηλαδή δεν εξαρτάται από την ύπαρξη των σχέσεων αξίας και καλύψεως. Για το λόγο αυτό, ο εκτασσόμενος δεν μπορεί να προβάλει κατά του λήπτη ενστάσεις από τη σχέση του προς τον εκτάσσοντα ή από τη σχέση εκτάσσοντος-λήπτη, αν και αντικειμενικά εκπληρώνει παροχή για λογαριασμό του εκτάσσοντος.

Αν ο εκτασσόμενος δεν αποδεχθεί ή μέχρι να αποδεχθεί, ο λήπτης δεν μπορεί να απαιτήσει την παροχή, μόνο να τη ζητήσει, χωρίς ο εκτασσόμενος να είναι υποχρεωμένος να την εκπληρώσει (ΑΚ 880). Ο λήπτης ούτε καν δικαίωμα προσδοκίας έχει, αφού η έκταξη μέχρι να γίνει αποδεκτή ή να καταβληθεί είναι ελευθέρως ανακλητή από τον εκτάσσοντα (ΑΚ 883 παρ. 1). Πάντως ο εκτασσόμενος μπορεί να καταβάλει την παροχή ακόμα και αν δεν αποδέχθηκε την έκταξη. Μάλιστα, αν αποδεχθεί, τότε νομίμως μπορεί να μην εκπληρώσει αν δεν του παραδίδεται το έγγραφο της έκταξης (ΑΚ 878). Αν δεν αποδεχθεί ή δεν καταβάλει ο εκτασσόμενος, τότε ο λήπτης μπορεί να στραφεί κατά του εκτάσσοντος μόνο αν το επιτρέπει αυτό η σχέση αξίας που έχουν μεταξύ τους.

Μεταβίβαση της έκταξης

Η έκταξη είναι μεταβιβάσιμη (ΑΚ 885 παρ. 1), μπορεί όμως να αποκλεισθεί η μεταβίβαση από τον εκτάσσοντα (ΑΚ 885 παρ. 2). Μπορεί να μεταβιβασθεί και πριν την αποδοχή της. Η μεταβίβαση της έκταξης μετά την αποδοχή της από τον εκτασσόμενο γίνεται με εκχώρηση (ΑΚ 885 παρ. 1, 455) και παράδοση του εγγράφου της έκταξης στο νέο λήπτη (ΑΚ 886 εδ. 2), προϋπόθεση η οποία καθιστά περιττή την αναγγελία. Αφού μεταβιβάζεται με εκχώρηση, ο εκτασσόμενος μπορεί να προβάλει κατά του αποκτώντος όλες τις ενστάσεις που είχε κατά του λήπτη (ΑΚ 463). Αν όμως ο εκτασσόμενος αποδεχθεί απέναντι στον αποκτώντα νέο λήπτη, δεν μπορεί να αντιτάξει εναντίον του ενστάσεις που είχε κατά του παλιού λήπτη (ΑΚ 887 παρ. 1) διότι η ανάληψη της υποχρέωσης του εκτασσόμενου γίνεται με αυτοτελή δήλωση βουλήσεως.

Συναλλαγματική

Συναλλαγματική είναι το αξιόγραφο που εκδίδεται κατά ορισμένο τύπο και στο οποίο ενσωματώνονται μία ή περισσότερες υποχρεώσεις για πληρωμή. Για την έγκυρη δημιουργία των υποχρεώσεων αυτών απαιτείται η συνδρομή σειράς προϋποθέσεων.

Στη σχέση της συναλλαγματικής εκείνος που την εκδίδει και δίνει εντολή για πληρωμή λέγεται εκδότης, εκείνος στον οποίο δίνεται η εντολή να πληρώσει λέγεται πληρωτής, αφού δε αποδεχθεί τη συναλλαγματική λέγεται αποδέκτης και εκείνος υπέρ του οποίου δίνεται η εντολή, αυτός δηλαδή στον οποίο πρέπει να γίνει η πληρωμή, λέγεται λήπτης.

Η αποδοχή της συναλλαγματικής από τον πληρωτή δεν είναι προϋπόθεση για την εγκυρότητά της. Ο νόμος επιτρέπει να είναι ίδιος ο εκδότης και ο λήπτης της συναλλαγματικής (άρθρο 3 παρ. 1) ή να είναι ίδιος ο εκδότης και ο πληρωτής (άρθρο 3 παρ. 2). Μάλιστα τις περισσότερες φορές η συναλλαγματική εκδίδεται εις διαταγή του ίδιου του εκδότη («εις διαταγή εμού του ιδίου»).

Εκτός από τα 3 αυτά βασικά πρόσωπα μπορούν να εμφανισθούν και άλλα, τα οποία απέκτησαν την συναλλαγματική εκ των υστέρων με μεταβίβαση, οι οπισθογράφοι. Ο τελευταίος δικαιούχος της συναλλαγματικής ονομάζεται κομιστής. Απέναντι στον κομιστή ευθύνονται κατά κανόνα εκτός από τον αποδέκτη, ο εκδότης και οι οπισθογράφοι.

Χαρακτηριστικά

Α) είναι ενοχικό και συστατικό αξιόγραφο υπό στενή έννοια, δηλαδή ενσωματώνει χρηματική απαίτηση η οποία δημιουργείται για πρώτη φορά με την έκδοση του τίτλου και χωρίς την κατοχή του εγγράφου δεν είναι δυνατή ούτε η άσκηση ούτε η μεταβίβαση του δικαιώματος.

Β) είναι ανατιμών αξιόγραφο και μάλιστα κατά αναγκαστικό δίκαιο καθώς η απαίτηση που δημιουργείται με την έκδοσή της είναι νέα, ανεξάρτητη από την απαίτηση που πηγάζει από την υποκειμενική σχέση, μπορεί δε να μεταβιβαστεί χωριστά από αυτή

Γ) είναι αξιόγραφο γεννημένο εις διαταγή γι αυτό μεταβιβάζεται με οπισθογράφηση. Μπορεί να γίνει ονομαστικό αξιόγραφο αν τεθεί σ αυτό η ρήτρα «όχι εις διαταγή». Δεν μπορεί να εκδοθεί στον κομιστή.

Δ) ισχύει η αρχή της γραμματοπάγειας, δηλαδή ο καλόπιστος τρίτος μπορεί να βασισθεί στο περιεχόμενο του εγγράφου για τον προσδιορισμό του ενσωματωμένου δικαιώματος, ο οφειλέτης δεν μπορεί να αντιτάξει στον κομιστή ενστάσεις από τη σχέση του με τον προηγούμενο οπισθογράφο.

Ο καλόπιστος τρίτος μπορεί να αποκτήσει την κυριότητα της συναλλαγματικής από μη δικαιούχο (άρθρο 16 παρ. 2). Ο καλόπιστος κομιστής αποκτά το ενσωματωμένο δικαίωμα απαλλαγμένο από ενστάσεις (άρθρο 17). Ισχύει η αυτοτέλεια των υπογραφών: η ακυρότητα μιας οπισθογράφησης δεν επηρεάζει το κύρος των άλλων υπογραφών (άρθρο 7). Όλοι οι οπισθογράφοι ευθύνονται εις ολόκληρο απέναντι στον κομιστή (άρθρο 47). Ο οφειλέτης απαλλάσσεται αν καταβάλει στον τυπικά νομιμοποιούμενο, έστω και μη δικαιούχο, κομιστή (άρθρο 40 παρ. 3).

Ανάληψη υποχρέωσης από συναλλαγματική

Για να είναι κανείς υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων από συναλλαγματική πρέπει να έχει ικανότητα δικαίου (ΑΚ 34). Τέτοια ικανότητα στο δίκαιο της συναλλαγματικής αναγνωρίζεται τόσο σε φυσικά όσο και σε νομικά πρόσωπα ανεξαρτήτως από την εμπορική τους ή όχι ιδιότητα. Ικανότητα για ανάληψη υποχρεώσεων ή απόκτηση δικαιωμάτων από συναλλαγματική με πράξη πάνω σ αυτή έχουν όσοι είναι ικανοί για δικαιοπραξία (ΑΚ 127). Οι ανίκανοι για δικαιοπραξία μπορούν να αναλάβουν υποχρέωση από συναλλαγματική με πράξη του νόμιμου αντιπροσώπου τους. Η ακυρότητα από δέσμευση ανικάνου σε συναλλαγματική είναι σχετική υπέρ του ανικάνου, ο οποίος μπορεί να την αντιτάξει σε οποιονδήποτε, ακόμα και σε καλόπιστο δικαιούχο. Πάντως η ακυρότητα της υπογραφής του ανικάνου δεν επηρεάζει το κύρος της συναλλαγματικής.

Αρχή της αυτοτέλειας των υπογραφών

Η αρχή αυτή σημαίνει ότι, αν μια (ή περισσότερες) υπογραφή (εκδότη, αποδέκτη, οπισθογράφου) είναι ελαττωματική, η υπογραφή είναι μεν άκυρη, με συνέπεια την κατά βάση μη ευθύνη του υπογραφέα, οι υπογραφές όμως που ακολουθούν δεν θίγονται. Άρα ο κομιστής μπορεί να στραφεί κατά όλων των οπισθογράφων, του εκδότη και του αποδέκτη πλην αυτού του οποίου η υπογραφή ήταν ελαττωματική. Ελαττωματική χαρακτηρίζεται κατά άρθρο 7 μια υπογραφή, που προέρχεται από ανίκανο για δικαιοπραξία, από ανύπαρκτο πρόσωπο, πλαστή, ή που για οποιονδήποτε λόγο δεν μπορεί να δημιουργήσει υποχρέωση (ελαττώματα πληρεξουσιοδότησης, υπογραφή με όνομα άλλου).

Ανάληψη υποχρέωσης από αντιπρόσωπο

Η έκδοση της συναλλαγματικής, όπως και οποιαδήποτε άλλη πράξη στη συναλλαγματική (αποδοχή, οπισθογράφηση) δεν είναι ανάγκη να

προέρχεται από τον ίδιο τον εκδότη αλλά μπορεί να συντελεσθεί και με αντιπρόσωπο. Η πληρεξουσιότητα θα πρέπει να συνάγεται με σαφήνεια από το ίδιο το κείμενο της συναλλαγματικής. Τούτο συμβαίνει όταν ο αντιπρόσωπος θέσει το όνομα του αντιπροσωπευομένου και υπογράψει με το δικό του όνομα, ή με το όνομα του αντιπροσωπευομένου. Αν η σχέση πληρεξουσιότητας δεν είναι εμφανής από το κείμενο της συναλλαγματικής, ή ο πληρεξούσιος ενήργησε χωρίς πληρεξουσιότητα (ψευδοαντιπρόσωπος) ή καθ' υπέρβαση αυτής, ευθύνεται ο ίδιος ως οφειλέτης της συναλλαγματικής. Εφόσον όμως την πληρώσει, τότε αποκτά όλα τα δικαιώματα που θα είχε ο αντιπροσωπευόμενος (άρθρο 8). Πάντως ο ψευδώς εκπροσωπηθείς μπορεί να εγκρίνει άτυπα τη δήλωση του ψευδοαντιπροσώπου (ΑΚ 229). Αν δεν την εγκρίνει, δεν ευθύνεται και μπορεί να αντιτάξει το ελάττωμα της έλλειψης πληρεξουσιότητας κατά οποιουδήποτε, δηλαδή και κατά καλόπιστων τρίτων. Η πληρεξουσιότητα κατά την κρατούσα γνώμη θα πρέπει να χορηγείται με έγγραφο καθώς η δικαιοπραξία που θα διενεργηθεί από τον αντιπρόσωπο, ήτοι η ανάληψη υποχρέωσης από συναλλαγματική, είναι έγγραφη (ΑΚ 217 παρ. 2).

Πλαστότητα

Η υπογραφή στη συναλλαγματική είναι πλαστή, όταν κάποιος υπογράψει με το όνομα άλλου χωρίς να έχει τη συγκατάθεσή του. Ο πλαστογράφος όμως δεν θέλει να δημιουργήσει την εντύπωση ότι ενεργεί σε όνομα άλλου, αλλά ότι υπέγραψε το πρόσωπο, του οποίου η υπογραφή πλαστογραφήθηκε. Και σ αυτή την περίπτωση ισχύει αναλογικά το άρθρο 8 και ο πλαστογράφος ευθύνεται, όχι αυτός του οποίου η υπογραφή πλαστογραφήθηκε.

Τυπικά στοιχεία συναλλαγματικής

Για να είναι η συναλλαγματική έγκυρη πρέπει να περιέχει τα τυπικά στοιχεία του άρθρου 1. Η έλλειψη ή η ανεπάρκεια έστω ενός από τα ουσιώδη τυπικά στοιχεία έχει ως συνέπεια ότι το έγγραφο δεν θα ισχύει ως συναλλαγματική (άρθρο 2 παρ. 1) και ότι κανένας υπογραφέας (εκδότης, αποδέκτης, λήπτης, οπισθογράφοι) δεν θα μπορεί να αντλήσει δικαιώματα ή υποχρεώσεις από αυτό. Τα 8 τυπικά αλλά και ουσιώδη στοιχεία είναι τα εξής:

Α) ονομασία συναλλαγματική. Η λέξη συναλλαγματική πρέπει να αναγράφεται στο κείμενο του εγγράφου.

Β) απλή και καθαρή εντολή πληρωμής ορισμένου ποσού: Η εντολή νοείται ως διαταγή (πληρώσατε δυνάμει της παρούσης συναλλαγματικής). Απλή και καθαρή εντολή υπάρχει όταν δεν αναγράφονται αιρέσεις, όροι, επιφυλάξεις. Ιδίως δεν μπορεί να

συνδεθεί η αφηρημένη απαίτηση που ενσωματώνεται στη συναλλαγματική με την ύπαρξη ή την εκπλήρωση της υποκειμενικής σχέσης ή την αντιπαροχή. Αντίθετα απλή αναφορά της υποκειμενικής σχέσης δεν βλάπτει. Η εντολή πρέπει υποχρεωτικά να αναφέρεται σε πληρωμή χρηματικού ποσού. Το χρηματικό ποσό δεν αρκεί να είναι απλώς οριστό, αλλά ορισμένο και ενιαίο. Ρήτρα πχ τόκου απαγορεύεται και θεωρείται ότι δεν είναι γραμμένη (άρθρο 5 παρ. 1 εδ. 2). Αν τα μέρη θέλουν το ποσό να είναι έντοκο, θα πρέπει να συνυπολογίσουν τον τόκο εκ των προτέρων και να τους συμπεριλάβουν στο πληρωτέο ποσό. Το αν το ποσό θα γραφεί αριθμητικά ή ολογράφως ή και τα δύο εναπόκειται στον εκδότη. Σε περίπτωση ασυμφωνίας υπερισχύει η ολόγραφη γραφή. Αν το ποσό αναφέρεται δύο φορές, είτε αριθμητικά είτε ολογράφως, διαφέρουν δε μεταξύ τους (δεν συμπίπτουν), ισχύει το μικρότερο από τα δύο ποσά (άρθρο 6).

Γ) το όνομα του πληρωτή: Μπορεί να είναι είτε φυσικό είτε νομικό πρόσωπο. Το κύρος της συναλλαγματικής δεν επηρεάζεται αν σημειώνεται το όνομα ή η επωνυμία ακόμα και ανυπάρκτου προσώπου. Ως πληρωτές μπορούν να σημειωθούν περισσότερα πρόσωπα αλλά για ολόκληρο το ποσό και όχι συμμετρως ή κατ' επιλογή. Πληρωτής μπορεί να ορισθεί και ο ίδιος ο εκδότης (άρθρο 3 παρ. 2).

Δ) χρόνος λήξης: η σημασία του στοιχείου αυτού έγκειται στο ότι χρησιμεύει για τον προσδιορισμό της ημέρας, κατά την οποία πρέπει να εμφανισθεί η συναλλαγματική για πληρωμή. Ο χρόνος λήξης δεν συμπίπτει με την ημέρα πληρωμής, όταν ο χρόνος λήξης συμπίπτει με νόμιμη εορτάσιμη μέρα, οπότε η πληρωμή μπορεί να ζητηθεί την επόμενη εργάσιμη μέρα (άρθρο 72 παρ. 1 εδ. 1). Πάντως η συναλλαγματική στην οποία δεν σημειώνεται ο χρόνος λήξης δεν είναι άκυρη αλλά θεωρείται πληρωτέα εν όψει (άρθρο 2 παρ. 2).

Σύμφωνα με το άρθρο 33 παρ. 1 η συναλλαγματική μπορεί να εκδοθεί:

1. Εν όψει: Τέτοια συναλλαγματική λήγει μόλις εμφανισθεί προς πληρωμή. Η εμφάνισή της για πληρωμή μπορεί να γίνει οποτεδήποτε, πάντως όμως μέσα σ ένα χρόνο από την έκδοσή της, εκτός αν ο εκδότης όρισε μεγαλύτερη ή μικρότερη προθεσμία (από ένα χρόνο) ή ο οπισθογράφος όρισε μικρότερη. Διαφορετικά, ο κομιστής εκπίπτει των δικαιωμάτων του κατά του εκδότη και των λοιπών υπόχρεων, εξαιρέσει του αποδέκτη (άρθρο 53).
2. Μετά από προθεσμία από την όψη: πχ «πληρώσατε σε 7 μέρες από την εμφάνιση». Η λήξη της συναλλαγματικής αυτής καθορίζεται είτε από τη χρονολογία αποδοχής είτε του διαμαρτυρικού, εφόσον δεν έγινε αποδοχή.
3. Μετά από προθεσμία από τη χρονολογία: πχ «πληρώσατε μετά από ένα μήνα από σήμερα»

4. Σε ρητή ημέρα: πχ «τη 2^α Φεβρουαρίου 2013». Πάντως αρκεί να συνάγεται χωρίς αμφιβολία ο χρονικός προσδιορισμός, όπως πχ «Τετάρτη του Πάσχα 2013».

Ε) τόπος πληρωμής: Μπορεί να συμπίπτει με τον τόπο εκδόσεως (τοπική συναλλαγματική) ή να είναι διάφορος (συναλλαγματική αποστάσεως) και να σημειώνεται από τον ίδιο τον εκδότη. Ο τόπος κατοικίας του πληρωτή συνήθως αποτελεί και τον τόπο πληρωμής της συναλλαγματικής (άρθρο 2 παρ. 3). Αντίθετα ο τόπος εκδόσεως δεν ισχύει ως τόπος πληρωμής. Ο εκδότης μπορεί να ορίσει ως τόπο πληρωμής την κατοικία τρίτου προσώπου ως δεκτικού καταβολής, είτε αυτός βρίσκεται στην πόλη του πληρωτή, ή σε άλλη πόλη, οπότε ο πληρωτής πρέπει να πληρώσει σ αυτόν (άρθρο 4). Συνήθως ο τόπος αυτός είναι το υποκατάστημα κάποιας τράπεζας.

Στ) Το όνομα του λήπτη: Η σημείωση του ονόματος του λήπτη γίνεται κατά οποιονδήποτε σαφή τρόπο όπως πχ «πληρώσατε στον Λ», «εις διαταγήν του Λ», «στον Λ ή εις διαταγήν του». Πάντως η ρήτρα εις διαταγή δεν είναι υποχρεωτική, αφού η συναλλαγματική είναι αξιόγραφο, γεννημένο εις διαταγή. Ως λήπτης μπορεί να σημειωθεί και ο ίδιος ο εκδότης (άρθρο 3 παρ. 1) πχ «πληρώσατε εις διαταγή εμού του ιδίου». Επίσης η συναλλαγματική μπορεί να εκδοθεί και με πληρωτή τον ίδιο τον εκδότη (άρθρο 3 παρ. 2).

Ζ) χρονολογία και τόπος εκδόσεως: η σημείωση ανακριβούς χρονολογίας δεν παραβλάπτει το κύρος της συναλλαγματικής, αρκεί να είναι υπαρκτή.

Η) Υπογραφή του εκδότη: δηλαδή το όνομα και το επώνυμο εκείνου που εκδίδει. Πρέπει να είναι ιδιόχειρη (ΑΚ 160) και πρέπει να τίθεται στο μπρος μέρος του εγγράφου, στο τέλος του κειμένου για να το καλύπτει ολόκληρο.

Συνέπειες από την έλλειψη τυπικών στοιχείων

Α) ακυρότητα της συναλλαγματικής

Σε περίπτωση έλλειψης ενός από τα τυπικά στοιχεία η συναλλαγματική είναι άκυρη (άρθρο 2 παρ. 1) με συνέπεια τη μη δημιουργία υποχρέωσης για κανένα οφειλέτη. Από την αρχή της ακυρότητας λόγω ελλείψεως τυπικών στοιχείων προβλέπονται στο άρθρο 2 παρ. 2-4 οι εξής εξαιρέσεις:

- Συναλλαγματική χωρίς σημείωση του χρόνου λήξεως θεωρείται συναλλαγματική όψεως
- Αν λείπει ο τόπος πληρωμής, ισχύει ως τόπος πληρωμής ο τόπος που αναφέρεται δίπλα στο όνομα του πληρωτή
- Αν λείπει ο τόπος εκδόσεως, ισχύει ως τόπος εκδόσεως ο τόπος που αναφέρεται δίπλα στο όνομα του εκδότη

Τα τυπικά στοιχεία της συναλλαγματικής πρέπει να υπάρχουν όλο το χρονικό διάστημα μέχρι την άσκηση της απαίτησης από τον κομιστή. Μερική καταστροφή της συναλλαγματικής (σκίσιμο, μουτζούρες, διαγραφές κλπ) που αφορούν ουσιώδες τμήμα της συναλλαγματικής την καθιστούν άκυρη. Στην περίπτωση αυτή μπορεί να κηρυχθεί ο τίτλος ανίσχυρος. Η εκ των υστέρων συμπλήρωση ατελούς συναλλαγματικής δεν θεραπεύει αναδρομικά το τυπικό ελάττωμα. Γι αυτό οι μέχρι τότε υπογραφείς δεν ευθύνονται, ενώ οι μετά τη συμπλήρωση της συναλλαγματικής ευθύνονται. Στην περίπτωση αυτή δεν εντάσσεται η λευκή συναλλαγματική, δηλαδή η συναλλαγματική που εκδόθηκε όχι πλήρης, με τη συμφωνία να συμπληρωθεί σε μεταγενέστερο χρονικό διάστημα. Η εκ των υστέρων αλλοίωση του κειμένου της συναλλαγματικής (πχ αλλαγή του ποσού ή του χρόνου λήξεως) δεν επιφέρει ακυρότητα. Εφόσον, όμως, η αλλοίωση έγινε χωρίς τη συναίνεση των μέχρι τότε υπογραφέων, αυτοί ευθύνονται σύμφωνα με το αρχικό κείμενο ενώ οι μεταγενέστεροι σύμφωνα με το νέο (άρθρο 69).

Β) Μετατροπή

Αν υπάρχει έγκυρη ρήτρα εις διαταγή και συντρέχουν συγκεκριμένες προϋποθέσεις, τότε η άκυρη συναλλαγματική λόγω έλλειψης ουσιώδους στοιχείου μπορεί να μετατραπεί σε εμπορική εντολή πληρωμής ή σε εμπορικό χρεωστικό ομόλογο. Αν κανένα από τα μέρη δεν έχει εμπορική ιδιότητα, μπορεί η άκυρη συναλλαγματική να μετατραπεί σε έκταξη, εφόσον μετέχουν τρία πρόσωπα.

Το επουσιώδες περιεχόμενο της συναλλαγματικής (ρήτρες στη συναλλαγματική)

Στο κείμενο της συναλλαγματικής μπορούν να προστεθούν και άλλα στοιχεία, αρκεί να μην έρχονται σε αντίθεση με απαγορευτικές διατάξεις του νόμου ή με τη φύση της συναλλαγματικής. Σε πολλές περιπτώσεις ο ίδιος ο νόμος ρητά επιτρέπει την προσθήκη άλλων στοιχείων (ρητρών). Οι ρήτρες διακρίνονται σε ρητά προβλεπόμενες από το νόμο, σε επιτρεπόμενες χωρίς να προβλέπονται και απαγορευμένες.

Α) ρητά προβλεπόμενες: η ρήτρα με την οποία απαλλάσσεται ο εκδότης από την ευθύνη για την αποδοχή της συναλλαγματικής (άρθρο 9 παρ. 2), η ρήτρα «όχι εις διαταγή» με την οποία ο εκδότης αποκλείει τη μεταβίβαση της συναλλαγματικής με οπισθογράφηση (άρθρο 11 παρ. 2), η ρήτρα με την οποία ορίζεται ένα πρόσωπο το οποίο εν ανάγκη θα αποδεχθεί ή θα πληρώσει τη συναλλαγματική, δηλαδή σε περίπτωση που ο πληρωτής δεν αποδεχθεί ή δεν πληρώσει (άρθρο 55, παρέμβαση), η ρήτρα «άνευ διαμαρτυρικού» ή «ανέξοδος επιστροφή»

(άρθρο 46 παρ. 1) με την οποία ο κομιστής απαλλάσσεται από την υποχρέωση να συντάξει διαμαρτυρικό σε περίπτωση μη αποδοχής ή μη πληρωμής.

Β) επιτρεπόμενες ρήτρες: η ρήτρα «μετά ειδοποίηση» κατά την οποία ο πληρωτής οφείλει να πληρώσει μόνο μετά από ειδοποίηση του εκδότη, η ρήτρα «εις διαταγήν», η οποία αν προστεθεί δεν βλάπτει.

Γ) απαγορευμένες ρήτρες: Αυτές οι ρήτρες θεωρούνται είτε μη γεγραμμένες και άρα δεν οδηγούν στην ακύρωση της συναλλαγματικής, ή ως λόγοι ακύρωσης της συναλλαγματικής. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν η ρήτρα με την οποία απαλλάσσεται ο εκδότης της ευθύνης του για πληρωμή (άρθρο 9 παρ. 2 εδ. 2) και η ρήτρα τόκου σε συναλλαγματική πληρωτέα σε ρητή ημέρα ή μετά την προθεσμία από τη χρονολογία (άρθρο 5 παρ. 1 εδ. 2). Στη δεύτερη κατηγορία ανήκει πχ η σημείωση περισσότερων τόπων πληρωμής.

Λευκή συναλλαγματική

Η λευκή συναλλαγματική είναι ατελής κατά την έκδοσή της, αλλά πρόκειται να συμπληρωθεί αργότερα με βάση τις συμφωνίες των συμβαλλομένων. Τα ελλείποντα δηλαδή κενά θα συμπληρωθούν αργότερα, δεν έγιναν λόγω παραδρομής. Μπορεί να λείπει οποιοδήποτε στοιχείο της συναλλαγματικής (συνήθως το ποσό), αρκεί να υπάρχει η υπογραφή έστω ενός οφειλέτη, δηλαδή του εκδότη, του αποδέκτη ή οπισθογράφου. Με την παράδοση και την παραλαβή της λευκής συναλλαγματικής από τον δότη στον λήπτη παρέχεται η εξουσιοδότηση στο λήπτη να τη συμπληρώσει σύμφωνα με αυτά που συμφώνησαν. Η εξουσιοδότηση καταρχήν δύναται να μεταβιβασθεί και σε τρίτον (αν δεν υπάρχει αντίθετη συμφωνία). Η εξουσιοδότηση αποτελεί ουσιώδες στοιχείο της λευκής συναλλαγματικής. Αν ο λήπτης δεν συμπληρώσει τελικά τα κενά στοιχεία, η συναλλαγματική παραμένει ανίσχυρη. Αντίθετα, με τη μεταγενέστερη συμπλήρωσή τους η συναλλαγματική αποκτά αναδρομικά ισχύ για όλους όσους είχαν υπογράψει μέχρι τότε. Ζήτημα τίθεται στην περίπτωση που συναλλαγματική συμπληρωθεί ενάντια στα συμφωνηθέντα, όπως πχ όταν γραφεί μεγαλύτερο ποσό απ αυτό που είχε συμφωνηθεί. Με βάση το νόμο (άρθρο 10), αν λευκή συναλλαγματική που συμπληρώθηκε με ποσό μεγαλύτερο από το συμφωνηθέν μεταβιβάστηκε σε τρίτο, ο οφειλέτης από τη συναλλαγματική ευθύνεται όχι μόνο για το συμφωνηθέν, αλλά για ολόκληρο το αναγραφόμενο ποσό. Εξαιρούνται οι οφειλέτες που είναι ανίκανοι για δικαιοπραξία, των οποίων η υπογραφή πλαστογραφήθηκε και οι εκπροσωπηθέντες από ψευδοαντιπρόσωπο (άρθρα 7,8). Η ευθύνη αυτή του οφειλέτη υπάρχει μόνο έναντι καλόπιστων τρίτων. Άρα ο κομιστής που από δόλο γνώριζε ή από βαριά αμέλεια αγνοούσε ότι η συναλλαγματική συμπληρώθηκε αντίθετα προς τα συμφωνηθέντα,

μπορεί να ασκήσει την απαίτησή του μόνο για το συμφωνηθέν και όχι για το αναγραφόμενο ποσό. Αυτονόητο είναι ότι αν η συναλλαγματική έμεινε στα χέρια του λήπτη και δεν μεταβιβάστηκε ότι ο οφειλέτης ευθύνεται για το συμφωνηθέν ποσό και όχι για το υπερβαίνον που έγραψε ο λήπτης.

Η ευθύνη του εκδότη

Ο εκδότης υπέχει εγγυητική ευθύνη για την πληρωμή, υπό την έννοια ότι αν δεν πληρώσει ο πληρωτής, θα πρέπει να πληρώσει ο ίδιος (άρθρο 9 παρ. 1, 43 επ.). Η ευθύνη αυτή αν και δημιουργείται με την υπογραφή του και τη σύμβαση δόσεως και λήψεως, είναι ευθύνη εκ του νόμου. Γι αυτό η ρήτρα του εκδότη μη ευθύνης για πληρωμή θεωρείται ως μη γεγραμμένη (άρθρο 9 παρ. 3). Ο εκδότης ευθύνεται και για την αποδοχή της συναλλαγματικής από τον πληρωτή, για την ευθύνη του όμως αυτή μπορεί να απαλλαγεί με ρήτρα στη συναλλαγματική (άρθρο 9 παρ. 2).

Η αποδοχή

Με την αποδοχή αναλαμβάνει ο πληρωτής την υποχρέωση να πληρώσει τη συναλλαγματική κατά τη λήξη της. Βέβαια η συναλλαγματική είναι νομικά έγκυρη και μπορεί να κυκλοφορήσει χωρίς αποδοχή, οπότε οφειλέτης είναι ο εκδότης της. Ο πληρωτής μετά την αποδοχή, που αποτελεί δήλωση βουλήσεως, ονομάζεται αποδέκτης και είναι ο κύριος οφειλέτης της συναλλαγματικής.

Λόγω της σημασίας της αποδοχής, ο ίδιος ο εκδότης συνήθως εμφανίζει την συναλλαγματική στον πληρωτή για να την αποδεχθεί. Ο πληρωτής έχει δικαίωμα να αρνηθεί αζημίως την πληρωμή. Στην περίπτωση αυτή ευθύνονται έναντι του κομιστή όλοι οι υπογραφείς, δηλαδή ο εκδότης και οι οπισθογράφοι. Μπορεί όμως ο αποδέκτης να ζητήσει να γίνει την επόμενη μέρα δεύτερη εμφάνιση (άρθρο 24 παρ. 1 εδ. 1, «προθεσμία διασκέψεως»). Στην περίπτωση αυτή ο κομιστής δεν είναι υποχρεωμένος να αφήσει στα χέρια του πληρωτή τη συναλλαγματική (άρθρο 24 παρ. 2). Προθεσμία εμφάνισης υπάρχει μόνο στις μετά προθεσμία από της όψεως πληρωτέες συναλλαγματικές.

Η εμφάνιση της συναλλαγματικής στον πληρωτή για αποδοχή εναπόκειται κατά βάση στην κρίση του δικαιούχου. Μόνο ο εκδότης μπορεί να απαγορεύσει την εμφάνιση της συναλλαγματικής για αποδοχή και μάλιστα είτε γενικά (μη αποδέξιμη συναλλαγματική, άρθρο 22 παρ. 2) είτε πριν από ορισμένη προθεσμία (άρθρο 22 παρ. 3). Η ρήτρα μη αποδέξιμη εμποδίζει την εμφάνιση προς αποδοχή με την εξής έννοια: αν η συναλλαγματική εμφανισθεί προς αποδοχή και ο πληρωτής αρνηθεί να αποδεχθεί ο κομιστής δεν έχει δικαίωμα αναγωγής για μη

αποδοχή. Αν όμως παρά την απαγόρευση η συναλλαγματική εμφανισθεί προς αποδοχή και γίνει δεκτή, τότε είναι ισχυρή. Η μη αποδέξιμη συναλλαγματική έχει νόημα σε περιπτώσεις που ο πληρωτής δεν θέλει, για διαφόρους λόγους, να αποδεχθεί κατά τον χρόνο εμφάνισης, προτίθεται όμως να πληρώσει κατά τη λήξη. Η εμφάνιση της συναλλαγματικής επιβάλλεται στην μετά τη προθεσμία από της όψεως συναλλαγματική καθώς και όταν επιτάσσει την εμφάνιση ο εκδότης (άρθρο 22 παρ. 1).

Η αποδοχή δηλώνεται εγγράφως πάνω στο σώμα της συναλλαγματικής (άρθρο 25 παρ. 1 εδ. 1) και υπογράφεται ιδιοχειρώς (ΑΚ 163) από τον πληρωτή. Τίθεται στο κάτω αριστερό μέρος της μπροστινής πλευράς. Απαιτείται ταυτόχρονα και μια δήλωση, με την οποία επισημαίνεται η αποδοχή, όπως η λέξη «δεκτή» (άρθρο 25 παρ. 1 εδ. 2). Αλλά και μόνη η υπογραφή του πληρωτή στο μπρος μέρος της συναλλαγματικής ισχύει ως αποδοχή (άρθρο 25 παρ. 1 εδ. 3). Κατά κανόνα δεν είναι απαραίτητη η χρονολόγηση της αποδοχής, εκτός αν πρόκειται για συναλλαγματική πληρωτέα μετά προθεσμία από την όψη ή για συναλλαγματική που δυνάμει ειδικής ρήτρας, πρέπει να εμφανισθεί για αποδοχή μέσα σε ορισμένη προθεσμία. Αν για αυτές τις συναλλαγματικές δεν χρονολογηθεί η αποδοχή, ο κομιστής πρέπει να συντάξει διαμαρτυρικό (άρθρο 25 παρ. 2).

Αφού ο πληρωτής μπορεί να αρνηθεί να αποδεχθεί, μπορεί να αποδεχθεί με αποκλίσεις από το περιεχόμενο της συναλλαγματικής. Επιτρέπεται μερική αποδοχή (άρθρο 26 παρ. 1), με αποτέλεσμα να ευθύνεται ο πληρωτής μόνο μέχρι το ποσό που αποδέχθηκε. Αποδοχή με άλλους περιορισμούς ή αποκλίσεις από το περιεχόμενο της συναλλαγματικής (πχ αποδοχή με άλλο χρόνο λήξεως ή άλλο τόπο πληρωμής) ισοδυναμεί με άρνηση αποδοχής (άρθρο 26 παρ. 2), εντούτοις όμως ο αποδέκτης ευθύνεται με βάση τους όρους της αποδοχής του (άρθρο 26 παρ. 3), ώστε αν κομιστής θέλει να στραφεί κατά αυτού δεχόμενος τις ρήτρες που αυτός έθεσε.

Η αποδοχή πρέπει να είναι απλή και καθαρή (άρθρο 26 παρ. 1). Αποδοχή υπό αίρεση είναι άκυρη.

Αποτελέσματα αποδοχής

Μετά την αποδοχή, η οποία είναι αφηρημένη υποσχετική δικαιοπραξία, ο πληρωτής γίνεται κύριος οφειλέτης της συναλλαγματικής. Οφείλει να την πληρώσει κατά τη λήξη της (άρθρο 28 παρ. 1), υποχρέωση που υπάρχει όχι μόνο έναντι του κομιστή αλλά και των άλλων οπισθογράφων και του εκδότη. Αν ο αποδέκτης δεν πληρώσει, ο κομιστής έχει ευθεία απαίτηση εναντίον του για την καταβολή του ποσού, των τόκων και των εξόδων ακόμα και αν ο κομιστής είναι ο ίδιος ο εκδότης (άρθρο 28 παρ. 2, 48, 49). Αντίθετα, ο αποδέκτης που

πλήρωσε δεν έχει αναγωγικά δικαιώματα κατά του εκδότη ή των άλλων υπογραφέντων.

Αποτελέσματα άρνησης αποδοχής

Η άρνηση αποδοχής απαλλάσσει τον πληρωτή από οποιαδήποτε ευθύνη έναντι του κομιστή.

Μεταβίβαση της συναλλαγματικής

Ο λήπτης της συναλλαγματικής έχει δύο δυνατότητες: ή να περιμένει τη λήξη της για να πληρωθεί ή εφόσον έχει άμεση ανάγκη χρημάτων, να την προεξοφλήσει σε τράπεζα ή να τη μεταβιβάσει σε ένα πιστωτή του χάριν ή αντί καταβολής. Υπάρχουν δύο τρόποι για τη μεταβίβαση της συναλλαγματικής, η εκχώρηση και η οπισθογράφηση (άρθρο 11 παρ. 1). Φυσικά είναι δυνατή η απόκτηση της ενσωματωμένης απαίτησης και με καθολική διαδοχή (κληρονομική διαδοχή ή συγχώνευση). Τις ίδιες δυνατότητες έχει και κάθε νέος κτήτορας της συναλλαγματικής, που την αποκτά από ή μετά τον λήπτη.

Μεταβίβαση με εκχώρηση

Με εκχώρηση μεταβιβάζονται υποχρεωτικά τα ονομαστικά αξιόγραφα (άρθρο 11 παρ. 2) όπως πχ η συναλλαγματική με τη ρήτρα ουχί εις διαταγή. Αποτελέσματα κοινής εκχώρησης έχει και η μετοπισθογράφηση της συναλλαγματικής (άρθρο 20 παρ. 1 εδ. 2). Κατά την κρατούσα γνώμη, πέρα από τη συμφωνία εκχωρήσεως απαιτείται και παράδοση του τίτλου. Ο εκχωρητής είναι υποχρεωμένος να παραδώσει τη συναλλαγματική στον εκδοχέα (ΑΚ 456 παρ. 1). Για την απόκτηση του δικαιώματος από τον εκδοχέα απαιτείται αναγγελία της εκχώρησης και εφαρμόζεται η ΑΚ 463, με αποτέλεσμα να μπορούν να προβληθούν κατά του εκδοχέα όλες οι ενστάσεις που θα μπορούσαν να αντιταχθούν κατά του εκχωρητή. Δεν εφαρμόζονται οι αρχές του αποκλεισμού των ενστάσεων (άρθρο 17) και καλόπιστης κτήσης από μη δικαιούχο (άρθρο 16 παρ. 2). Ο εκχωρητής ευθύνεται έναντι του εκδοχέα μόνο για την ύπαρξη της απαίτησης όχι εγγυητικώς για την πληρωμή της απαίτησης.

Μεταβίβαση με οπισθογράφηση

Οπισθογράφηση είναι η έγγραφη μονομερής δήλωση βουλήσεως του οπισθογράφου, στην πίσω πλευρά της συναλλαγματικής, ότι η συναλλαγματική δεν θα πληρωθεί σ' αυτόν, αλλά σε τρίτο πρόσωπο που υποδεικνύεται από αυτόν, στον υπέρ ου η οπισθογράφηση. Στην

οπισθογράφιση περιέχεται δήλωση βουλήσεως του δικαιούχου της συναλλαγματικής (λήπτη ή οπισθογράφου) για τη μεταβίβαση στο νέο δικαιούχο των δικαιωμάτων που απορρέουν από αυτή, δηλαδή των απαιτήσεων κατά του αποδέκτη και αναγωγικά κατά του εκδότη, του λήπτη και των λοιπών οπισθογράφων. Το δικαίωμα του νέου δικαιούχου είναι ισχυρότερο από του δικαιοπαρόχου του, αφού είναι απαλλαγμένο από τις ενστάσεις που θα μπορούσαν να προβληθούν στον μεταβιβάσαντα. Μαζί με την οπισθογράφιση απαιτείται σύμβαση δόσεως και λήψεως μεταξύ μεταβιβάζοντος και αποκτώντος.

Η οπισθογράφιση πρέπει να γίνεται εγγράφως και να φέρει την ιδιόχειρη υπογραφή του οπισθογράφου (άρθρο 13 παρ. 1). Αν στο έγγραφο δεν υπάρχει χώρος για νέες υπογραφές, η οπισθογράφιση γίνεται σε νέο φύλλο που προσαρτάται στο έγγραφο της συναλλαγματικής, το πρόσθεμα (άρθρο 13 παρ. 1 εδ. 1). Δεν απαιτείται να τεθεί οπισθογράφιση σε αντίγραφο της συναλλαγματικής (άρθρο 67 παρ. 3). Δεν χρειάζεται να είναι χρονολογημένη και δεν αποκλείεται να μην σημειώνει δικαιούχο, οπότε πρόκειται για λευκή οπισθογράφιση (άρθρο 13 παρ. 2).

Η οπισθογράφιση πρέπει να προέρχεται από τον μέχρι τότε δικαιούχο (λήπτη ή υπέρ ου η οπισθογράφιση) και να δηλώνει με σαφήνεια, απλά και καθαρά (άρθρο 12 παρ. 1), δηλαδή χωρίς όρους ή προθεσμίες, ότι πρόκειται για μεταβίβαση των δικαιωμάτων που απορρέουν από αυτή με φράσεις «αντί εμού στον Κ», «αντί εμού εις διαταγή του Κ». Αν προστεθεί όρος ή αίρεση, δεν λαμβάνεται υπόψη (άρθρο 12 παρ. 1 εδ. 2), άρα δεν οδηγεί σε ακύρωση της συναλλαγματικής. Νέος δικαιούχος (υπέρ ου η οπισθογράφιση) μπορεί να είναι οποιοδήποτε πρόσωπο, ακόμα και ο πληρωτής ή ο αποδέκτης, ο εκδότης ή οποιοσδήποτε άλλος υπόχρεος (άρθρο 11 παρ. 3 εδ. 1). Απαγορεύεται οπισθογράφιση με αίρεση και μερική οπισθογράφιση. Η μερική οπισθογράφιση είναι άκυρη (άρθρο 12 παρ. 2).

Αποτελέσματα οπισθογράφισης

Νομιμοποιητικά: Σε περίπτωση κατοχής (νομής) της συναλλαγματικής και στήριξης του δικαιώματός του σε αδιάκοπη σειρά οπισθογραφήσεων (άρθρο 16 παρ. 1) ο κομιστής θεωρείται δικαιούχος. Δημιουργείται λοιπόν μαχητό τεκμήριο υπέρ του κομιστή που πληροί τις δύο αυτές προϋποθέσεις ότι είναι ο νόμιμος δικαιούχος της συναλλαγματικής. Άρα μπορεί να ασκήσει τα δικαιώματά του από αυτή, χωρίς να είναι υποχρεωμένος να αποδείξει ότι είναι ο αληθινός δικαιούχος και να ζητήσει την πληρωμή είτε από τον αποδέκτη είτε από τον εκδότη και τους άλλους οπισθογράφους. Ο οφειλέτης μόνο τότε δικαιούται να μην εκπληρώσει την παροχή, όταν αποδεικνύει ότι ο τυπικά νομιμοποιούμενος δεν είναι ο πραγματικός δικαιούχος. Συνεπώς ο

οφειλέτης αρκεί να ελέγξει την ύπαρξη αδιάκοπης σειράς οπισθογραφήσεων, χωρίς να ανησυχεί για τη γνησιότητα αυτών (άρθρο 40 παρ. 3 εδ. 2) και να εκπληρώσει την οφειλή. Τότε απελευθερώνεται από αυτή, ανεξαρτήτως αν ο τυπικά νομιμοποιούμενος δεν είναι και ο ουσιαστικός δικαιούχος. Δεδομένου του παραπάνω γίνεται δεκτή και η καλόπιστη κτήση με οπισθογράφιση από μη δικαιούχο (άρθρο 16 παρ. 2). Η αδιάκοπη σειρά των οπισθογραφήσεων σημαίνει ότι το όνομα του οπισθογράφου αντιστοιχεί στο όνομα του εκάστοτε προηγούμενου δικαιούχου, η δε σειρά των οπισθογραφήσεων φτάνει μέχρι τον εκδότη. Αρκεί η εξωτερική συνέχεια των οπισθογραφήσεων. Η τυπική νομιμοποίηση του κομιστή δεν βλάπτεται σε περίπτωση που μια υπογραφή στη σειρά οπισθογραφήσεων είναι πλαστή ή προέρχεται από ανίκανο για δικαιοπραξία. Επίσης δεν διακόπτεται σειρά οπισθογραφήσεων αν μεσολαβεί λευκή οπισθογράφιση, μετά την οποία ακολουθεί πλήρης οπισθογράφιση (άρθρο 16 παρ. 1 εδ. 3). Οι διαγραμμένες οπισθογραφήσεις θεωρούνται ως μη γεγραμμένες (άρθρο 16 παρ. 1 εδ. 2), γι αυτό διακόπτεται η σειρά των οπισθογραφήσεων αν η οπισθογράφιση που ακολουθεί συνδέεται με τη διαγραμμένη. Αντίθετα, δεν διακόπτεται αν η ακολουθούσα οπισθογράφιση συνδέεται με την προγενέστερη της διαγραμμένης.

Μεταβιβαστικά: Με την οπισθογράφιση μεταβιβάζονται όλα τα δικαιώματα που απορρέουν από τη συναλλαγματική (άρθρο 14 παρ. 1). Βέβαια προαπαιτείται συμφωνία και παράδοση του εγγράφου. Αποκλείεται η προβολή ενστάσεων και επιτρέπεται η καλόπιστη κτήση. Τα εξασφαλιστικά της ενσωματωμένης απαίτησης παρεπόμενα δικαιώματα (ΑΚ 458) μεταβιβάζονται και αυτά με την οπισθογράφιση, εφόσον αποβλέπουν στην εξασφάλιση του εκάστοτε κομιστή. Σχετικά με τον αποκλεισμό προβολής των ενστάσεων του άρθρου 17 επισημαίνεται ότι εξασφαλίζει τον αποκτώντα από την προβολή εναντίον του ενστάσεων που τυχόν έχει ο οφειλέτης από την συναλλαγματική κατά του εκδότη ή του προηγούμενου οπισθογράφου, έστω και αν ο αποκτών αγνοούσε την ύπαρξή τους.

Εγγυητικά: Με την οπισθογράφιση δεν μεταβιβάζεται μόνο η συναλλαγματική αλλά δημιουργείται και ευθύνη του οπισθογράφου (μεταβιβάζοντος): κάθε οπισθογράφος ευθύνεται έναντι του μελλοντικού δικαιούχου για την αποδοχή και πληρωμή της συναλλαγματικής (άρθρο 15 παρ. 1). Αν δηλαδή ο πληρωτής αρνηθεί την αποδοχή ή την πληρωμή και βεβαιωθεί τούτο με διαμαρτυρικό, ο οπισθογράφος μπορεί να υποχρεωθεί να πληρώσει οποιονδήποτε απέκτησε την συναλλαγματική μετά από αυτόν (άρθρα 43, 44). Έτσι ο οπισθογράφος είναι οφειλέτης όλων των μετά από αυτόν δικαιούχων κι δανειστής όλων των πριν από αυτόν. Βέβαια με τη ρήτρα στη

συναλλαγματική «άνευ ευθύνης μου» μπορεί να αποκλεισθεί η ευθύνη του οπισθογράφου έναντι όλων των μεταγενεστέρων δικαιούχων, όχι μόνο για την αποδοχή, αλλά και για την πληρωμή (άρθρο 15 παρ. 1). Μάλιστα, εάν η ρήτρα δεν είναι εξειδικευμένη τότε αφορά την ευθύνη του οπισθογράφου τόσο για την αποδοχή όσο και για την πληρωμή. Παρεμφερές είναι το αποτέλεσμα που επιτυγχάνει και η ρήτρα που απαγορεύει νέα οπισθογράφιση (άρθρο 15 παρ. 2 εδ. 1). Η ρήτρα αυτή δεν καθιστά τη συναλλαγματική ονομαστικό αξιόγραφο, ώστε να μην δύναται πλέον να οπισθογραφηθεί (τέτοια δυνατότητα έχει μόνο ο εκδότης), αλλά ο οπισθογράφος δεν ευθύνεται έναντι των προσώπων προς τα οποία η συναλλαγματική οπισθογραφείται μεταγενέστερα (άρθρο 15 παρ. 2)

Συνέπειες διακοπής της σειράς οπισθογραφήσεων

Τυχόν οπισθογραφήσεις που ακολουθούν μετά από διακοπή της σειράς των οπισθογραφήσεων δεν παράγουν νομιμοποιητικά, μεταβιβαστικά ή εγγυητικά αποτελέσματα. Αν όμως υπάρχει διακοπή της σειράς των οπισθογραφήσεων και ο κομιστής αποδείξει ότι μεσολάβησε ενδιάμεση κτήση του δικαιώματος κατά το κοινό δίκαιο (εκχώρηση, κληρονομική διαδοχή, συγχώνευση), μπορεί να ασκήσει το δικαίωμά του. Ορθά επίσης υποστηρίζεται ότι ο ουσιαστικά αλλά όχι τυπικά νομιμοποιούμενος μπορεί να οπισθογραφήσει υπέρ άλλου τη συναλλαγματική, με συνέπεια να επέρχονται τα μεταβιβαστικά αποτελέσματα.

Ιδιαίτερα είδη οπισθογράφησης

Λευκή οπισθογράφιση: Σε αντίθεση με την πλήρη οπισθογράφιση, στη λευκή δεν αναγράφεται το όνομα του νέου δικαιούχου υπέρ ου η οπισθογράφιση (άρθρο 13 παρ. 2 εδ. 1). Σύνιστται απλώς στην υπογραφή του οπισθογράφου. Τίθεται στον πίσω πλευρά της συναλλαγματικής ή το πρόσθεμα (άρθρο 13 παρ. 2). Επιτελεί όλες τις λειτουργίες της πλήρους οπισθογράφησης, δηλαδή τη νομιμοποιητική, τη μεταβιβαστική και την εγγυητική. Η διαφορά από την πλήρη οπισθογράφιση έγκειται στο γεγονός ότι η συναλλαγματική με λευκή οπισθογράφιση μπορεί να μεταβιβασθεί χωρίς άλλη υπογραφή, μόνο με συμφωνία και παράδοση (άρθρο 14 παρ. 2 εδ. 3). Η παρεμβολή λευκής οπισθογράφησης δεν διακόπτει τη σειρά των οπισθογραφήσεων (άρθρο 16 παρ. 1 εδ. 1 και 3). Με τη λευκή οπισθογράφιση οι ενδιάμεσοι κτήτορες δεν υπέχουν εγγυητική ευθύνη, αφού δεν έχουν θέσει την υπογραφή τους.

Πληρεξουσιοδοτική οπισθογράφηση: Μ αυτή δεν σκοπεύεται η μεταβίβαση της συναλλαγματικής στον υπέρ ου η οπισθογράφηση αλλά η παροχή πληρεξουσιότητας (πχ σε τράπεζα) για είσπραξη της απαίτησης για λογαριασμό του οπισθογράφου. Πρέπει δηλαδή να οπισθογραφηθεί και να αναγραφεί «αξία εις κάλυψην» ή «αξία προς είσπραξη» ή «κατά πληρεξουσιότητα» (άρθρο 18 παρ. 1). Μ αυτήν παρέχεται στον δικαιούχο η εξουσία να ασκήσει στο όνομα του οπισθογράφου τα δικαιώματα που απορρέουν από τη συναλλαγματική. Μπορεί βέβαια να την οπισθογραφήσει κι αυτός λόγω πληρεξουσιότητας (άρθρο 18 παρ. 1). Ο πληρεξούσιος δικαιούχος δεν μπορεί να στραφεί κατά του πληρεξουσίου για εκπλήρωση του ενσωματωμένου δικαιώματος, καθώς αυτός δεν ευθύνεται απέναντί του. Οι οφειλέτες από τη συναλλαγματική μπορούν να προβάλλουν εναντίον του πληρεξουσίου μόνο τις ενστάσεις που έχουν κατά του οπισθογράφου που έδωσε την πληρεξουσιότητα (άρθρο 18 παρ. 2).

Καλυμμένη πληρεξουσιοδοτική οπισθογράφηση: Αυτή δεν εμφανίζεται στη συναλλαγματική. Προς τα έξω δηλαδή εμφανίζεται σαν πλήρης οπισθογράφηση που μεταβιβάζει όλα τα δικαιώματα. Στις προς τα έσω όμως σχέσεις, στις σχέσεις δηλαδή μεταξύ οπισθογράφου και κομιστή, έχει συμφωνηθεί να παραμείνει ο οπισθογράφος κύριος της συναλλαγματικής, ο δε κομιστής να είναι απλός εντολοδόχος, ο οποίος πρέπει να ενεργεί σύμφωνα με τις υποδείξεις του οπισθογράφου. Συνεπώς, περαιτέρω οπισθογράφηση από τον κομιστή, καίτοι μη άκυρη, αντιβαίνει στη συμφωνία του με τον οπισθογράφο. Δεδομένου όμως ότι πρόκειται για εξωτερικά πλήρη οπισθογράφηση επιφέρει και πλήρη αποτελέσματα, περιλαμβανομένου και του αποκλεισμού των προσωπικών ενστάσεων.

Ενεχυρική οπισθογράφηση: Είναι η οπισθογράφηση με τη ρήτρα που υποδηλώνει τη σύσταση ενεχύρου (αξία λόγω ασφαλείας, αξία λόγω ενεχύρου) (άρθρο 19). Ο ενεχυρούχος δανειστής δεν γίνεται κύριος της συναλλαγματικής και πλήρης δανειστής, αλλά αποκτά δικαίωμα ενεχύρου σ αυτή και την ενσωματωμένη απαίτηση. Μπορεί χωρίς τη σύμπραξη του ενεχυραστή οπισθογράφου να ασκήσει στο όνομά του όλα τα δικαιώματα που απορρέουν από τη συναλλαγματική (εμφάνιση, είσπραξη κλπ) και μάλιστα πριν από τη λήξη του ασφαλισμένου με το ενέχυρο χρέους. Δεν μπορεί όμως να τη μεταβιβάσει, αλλά μόνο να προβεί σε πληρεξουσιοδοτική οπισθογράφηση. Ο οφειλέτης από τη συναλλαγματική δεν μπορεί να προτείνει στον κομιστή (ενεχυρούχο δανειστή) ενστάσεις από τις προσωπικές του σχέσεις με τον οπισθογράφο (ενεχυραστή), αφού αυτός ασκεί τα δικαιώματά του και προς το δικό του συμφέρον.

Μετοπισθογράφιση: Η συναλλαγματική οπισθογραφείται κανονικά με πλήρη αποτελέσματα πριν από τη λήξη της. Το ίδιο μπορεί να γίνει και μετά τη λήξη της αλλά πριν από τη σύνταξη διαμαρτυρικού για τη μη πληρωμή ή πριν από την παρέλευση προθεσμίας για τη σύνταξη αυτού (άρθρο 20 παρ. 1). Αν η συναλλαγματική οπισθογραφηθεί μετά τη σύνταξη διαμαρτυρικού ή τη λήξη της προθεσμίας προς σύνταξη διαμαρτυρικού, τότε η οπισθογράφιση παράγει μόνο τα αποτελέσματα της κοινής εκχώρησης (άρθρο 20 παρ. 1). Η οπισθογράφιση αυτή καλείται όψιμη οπισθογράφιση ή μετοπισθογράφιση. Κατά τη ρητή διάταξη του άρθρου 20 παρ. 1 εδάφιο α, δεν είναι όψιμη η οπισθογράφιση που γίνεται μετά τη λήξη της συναλλαγματικής, αλλά πριν από τη σύνταξη διαμαρτυρικού ή την πάροδο της προθεσμίας για σύνταξη διαμαρτυρικού. Στην άλλη περίπτωση, στην οπισθογράφιση μετά τη σύνταξη διαμαρτυρικού ή μετά τη λήξη της προθεσμίας για σύνταξη αυτού, παράγονται μόνο τα αποτελέσματα κοινής εκχώρησης, συνεπώς μεταβιβάζονται στον υπερού η οπισθογράφιση τα ίδια ακριβώς δικαιώματα που είχε ο οπισθογράφος κατά τη στιγμή της οπισθογραφήσεως. Στην περίπτωση αυτή διακρίνουμε. Αν έχει συνταχθεί διαμαρτυρικό τότε η εκχώρηση δίδει στον εκδοχέα τη δυνατότητα να στραφεί και κατά των προηγούμενων οπισθογράφων πέρα από τον αποδέκτη και αυτόν ο οποίος του οπισθογράφησε τη συναλλαγματική, καθώς ο εκχωρητής απέκτησε αναγωγικά δικαιώματα και τα εκχώρησε. Αν δεν έχει συνταχθεί διαμαρτυρικό τότε ο εκδοχέας στρέφεται μόνο κατά του αποδέκτη αν υπάρχει και κατά του οπισθογράφου του. Αν στραφεί κατά του οπισθογράφου του, αυτός ευθύνεται κατά το δίκαιο της εκχωρήσεως. Δηλαδή αν εκχώρησε από επαχθή αιτία, μόνο για την ύπαρξη της απαίτησης, και αν εκχώρησε από χαριστική αιτία δεν ευθύνεται καθόλου.

Αποκλεισμός ενστάσεων

Η διάταξη του άρθρου 17 κατά απόκλιση από την ΑΚ 463 που προβλέπει ότι ο οφειλέτης μπορεί να αντιτάξει κατά του εκδοχέα όλες τις ενστάσεις που είχε κατά του εκχωρητή πριν από την αναγγελία αποκλείει την προβολή ενστάσεων (γνήσιων και καταχρηστικών) που στηρίζονται στις προσωπικές σχέσεις του εναγόμενου οφειλέτη με τον εκδότη ή τους προηγούμενους από αυτόν οπισθογράφους, εκτός αν ο κομιστής ενήργησε εν γνώσει προς βλάβη του οφειλέτη. Εναγόμενος μπορεί να είναι οποιοσδήποτε οφειλέτης από τη συναλλαγματική (αποδέκτης, εκδότης, οπισθογράφος, τριτεγγυητής).

Οι ενστάσεις που μπορούν να προβληθούν στη συναλλαγματική είναι τριών ειδών και προβλέπονται στο άρθρο 78 παρ. 2 ν.δ. 17/7/1923. Όμως το συγκεκριμένο άρθρο δεν ορίζει αν και οι τρεις κατηγορίες ενστάσεων προβάλλονται κατά του πρώτου μόνο δικαιούχου ή και κατά

των επόμενων ούτε προβλέπει προϋποθέσεις με τις οποίες προβάλλονται, όπως η καλή ή κακή πίστη του αποκτώντος.

Ενστάσεις που απορρέουν από τις άμεσες σχέσεις μεταξύ κομιστή και οφειλέτη από τη συναλλαγματική προβάλλονται πάντοτε από τον άμεσα συμβαλλόμενο οφειλέτη. Δεν προβάλλονται όμως στον δεύτερο αποκτώντα ενστάσεις που στηρίζονται στις άμεσες σχέσεις οπισθογράφου και οφειλέτη από τη συναλλαγματική. Ενστάσεις που προκύπτουν από ελάττωμα του τίτλου προβάλλονται έναντι παντός (ακόμα και καλόπιστου). Επίσης δεν δημιουργείται ευθύνη οφειλέτη ανήλικου ή του οποίου η υπογραφή έχει πλαστογραφηθεί ακόμα και έναντι καλόπιστου δανειστή. Το άρθρο 17 δεν εφαρμόζεται για περιπτώσεις μεταβίβασης με εκχώρηση, καθολική διαδοχή και συγχώνευση.

Οι ενστάσεις διακρίνονται σε:

Α) Ενστάσεις που προκύπτουν από το περιεχόμενο του τίτλου όπως η ένσταση έλλειψης του απαιτούμενου τύπου. Γενικά πρόκειται για ενστάσεις που καταδεικνύουν την έλλειψη στοιχείων του άρθρου 1, καθώς και ενστάσεις όπως αυτή της παραγραφής, της έλλειψης τυπικής νομιμοποίησης του κομιστή (άρθρο 16 παρ. 1). Προβάλλονται κατά παντός κομιστή.

Β) Ενστάσεις εγκυρότητας που δεν ανάγονται στο περιεχόμενο του τίτλου. Αυτές αναφέρονται στο κύρος της υποχρέωσης από τη συναλλαγματική του ενιστάμενου οφειλέτη που δεν προκύπτει από το έγγραφο, πχ ένσταση πλαστότητας της υπογραφής (προβάλλεται κατά παντός κομιστή), ανικανότητας για δικαιοπραξία (προβάλλεται κατά παντός κομιστή), ένσταση βίας κατά την υπογραφή (προβάλλεται κατά παντός κομιστή), έλλειψη ή ακυρωσία συμβάσεως δόσεως και λήψεως (προβάλλεται κατά παντός κομιστή), ένσταση εξοφλήσεως της απαίτησης (προβάλλεται κατά παντός κομιστή). Προβάλλονται πάντα κατά του πρώτου δικαιούχου. Ο άμεσος κομιστής δεν προστατεύεται, όταν η ανάληψη υποχρέωσης από συναλλαγματική δεν είναι έγκυρη. Σχετικά με το δεύτερο δικαιούχο, όταν αυτός είναι καλόπιστος, δεν μπορούν να προβληθούν εναντίον του αυτές οι ενστάσεις.

Γ) Ενστάσεις που απορρέουν από τις, εκτός συναλλαγματικής, προσωπικές σχέσεις του οφειλέτη με τον εκδότη ή τον προηγούμενο κομιστή οι οποίες κατά κανόνα αποκλείονται. Αντλούν την ύπαρξή τους είτε από την υποκειμενική σχέση είτε από ειδικές συμφωνίες του οφειλέτη με ορισμένο κομιστή. Λόγω της αυτοτέλει της απαίτησης από τη συναλλαγματική από την υποκειμενική σχέση, η ανυπαρξία, η ακυρότητα της τελευταίας δεν επηρεάζει το κύρος της πρώτης. Το ίδιο ισχύει και σε περίπτωση που η απαίτηση από την υποκειμενική σχέση αποσβέστηκε καθώς και όταν ασκήθηκε υπαναχώρηση ή αναστροφή της πωλήσεως. Ο οφειλέτης όμως μπορεί να ανασύρει το ελάττωμα της αιτιώδους δικαιοπραξίας και να αντιτάξει στον άμεσο πρώτο αποκτώντα

την ένσταση αδικαιολογήτου πλουτισμού κατά την ΑΚ 904. Οι προσωπικές ενστάσεις μπορεί να προβληθούν και κατά του δεύτερου αποκτώντος μόνο σε περίπτωση που αυτός κατά την κτήση της συναλλαγματικής ενήργησε εν γνώσει προς βλάβη του οφειλέτη. Απαιτείται δηλαδή πρόθεση βλάβης.

Προσωπικές ενστάσεις που τυχόν υπάρχουν εναντίον του κομιστή από υποκειμενική σχέση μπορούν έγκυρα να προβληθούν έναντι αυτού. Δεν μπορούν να προβληθούν έναντι αυτού, προσωπικές ενστάσεις έναντι του οπισθογράφου του.

Συναλλαγματική και υποκειμενική (βασική) σχέση

Το αναιτιώδες της απαίτησης από συναλλαγματική

Κάθε απαίτηση που δημιουργείται με την ανάληψη υποχρέωσης από συναλλαγματική είναι αφηρημένη. Από το έγγραφο της συναλλαγματικής προκύπτει απλώς οφειλή ενός ποσού όχι ο λόγος για τον οποίο οφείλεται. Η υποκειμενική έννομη σχέση μεταξύ δανειστή και οφειλέτη που δημιουργεί την οφειλή υποκρύπτεται και δεν μπορεί να σημειωθεί στο κείμενο της συναλλαγματικής ότι η εκπλήρωση της υποχρέωσης θα εξαρτηθεί από την ύπαρξη ή την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από αυτή. Συνεπώς η απαίτηση από τη συναλλαγματική είναι μια νέα απαίτηση, έστω και αν αφορμή για τη δημιουργία της είναι η προϋφιστάμενη υποκειμενική σχέση. Έχει νομική αυτοτέλεια και αυθυπαρξία απέναντι στην απαίτηση από την υποκειμενική σχέση και η εγκυρότητά της δεν εξαρτάται από την εγκυρότητα της αναιτιώδους απαίτησης. Ελάττωμα της υποκειμενικής (αιτιώδους) σχέσης δεν επηρεάζει την απαίτηση από τη συναλλαγματική. Γι αυτό και αποκλείεται κατ' αρχήν προβολή ενστάσεων από την υποκειμενική σχέση κατά της απαίτησης από τη συναλλαγματική. Βέβαια, σε περίπτωση ανυπαρξίας ή ακυρότητας της υποκειμενικής σχέσης, ναι μεν δεν επηρεάζεται η απαίτηση από τη συναλλαγματική, μπορεί όμως να ανασυρθεί από τον άμεσα συμβαλλόμενο οφειλέτη η ελαττωματικότητα της υποκειμενικής σχέσης και να προβληθεί κατά του δανειστή από τη συναλλαγματική η ένσταση αδικαιολογήτου πλουτισμού. Το κυριότερο αποτέλεσμα της διαμόρφωσης της απαίτησης από συναλλαγματική ως αφηρημένης είναι στην ουσία η αναστροφή του βάρους απόδειξης. Θα πρέπει δηλαδή ο οφειλέτης από τη συναλλαγματική να αποδείξει την ελαττωματικότητα της βασικής σχέσης. Επίσης η απαίτηση της συναλλαγματικής μεταβιβάζεται χωρίς την απαίτηση από τη βασική σχέση. Πρέπει να υπάρχει ειδική συμφωνία, ώστε με τη μεταβίβαση της συναλλαγματικής να επέρχεται σύγχρονη εκχώρηση της αιτιώδους απαίτησης. Αν δεν συμβαίνει τούτο, οι δύο απαιτήσεις ανήκουν σε διαφορετικά πρόσωπα.

Απαίτηση από συναλλαγματική και υποκειμενική σχέση

Παρά τη νομική αυτοτέλεια των δύο απαιτήσεων, η ουσιαστική συνάφεια που υπάρχει μεταξύ τους έχει νομικές συνέπειες. Έτσι, ο δανειστής είναι υποχρεωμένος να επιδιώξει την ικανοποίησή του πρώτα από τη συναλλαγματική, έστω και αν η απαίτηση από τη βασική σχέση είναι απαιτητή πριν από τη λήξη της συναλλαγματικής. Μόνο αν δεν ικανοποιηθεί από την συναλλαγματική μπορεί να ασκήσει την απαίτηση από τη βασική σχέση, η οποία αποκτά έτσι επικουρικό χαρακτήρα. Σε περίπτωση πληρωμής της συναλλαγματικής, κατά την εικαζόμενη βούληση των μερών, αποσβήνεται και η απαίτηση από την υποκειμενική σχέση. Η ανάληψη υποχρέωσης από τη συναλλαγματική αποτελεί υπόχρεση χάριν καταβολής (ΑΚ 421), άρα δεν επιφέρει απόσβεση της απαίτησης από τη βασική σχέση και των τυχών ασφαλειών, αλλά δημιουργεί δεύτερη υποχρέωση που ισχύει παράλληλα με την πρώτη.

Εκπλήρωση της υποχρέωσης από συναλλαγματική

Η συναλλαγματική λήγει την ημέρα που αναγράφεται σ αυτή (σε ρητή ημέρα) ή μετά από ορισμένο χρόνο από την έκδοσή της (μετά προθεσμία από την χρονολογία). Σπανιότερα, είναι πληρωτέα κατά την εμφάνισή της (εν όψει) ή μετά από ορισμένη προθεσμία από την εμφάνισή της (μετά από προθεσμία από την όψη). Ημέρα χάριτος, νόμιμη ή δικαστική, δεν υπάρχει (άρθρο 74). Μεταβολή του χρόνου λήξεως της συναλλαγματικής επιτρέπεται μόνο με τη συναίνεση όλων των μετεχόντων προσώπων και τότε ο κομιστής σημειώνει τον νέο χρόνο λήξεως στο σώμα της συναλλαγματικής. Βέβαια, ο κομιστής μπορεί με προσωπική συμφωνία με τον οφειλέτη να παραχωρήσει παράταση προθεσμίας πληρωμής. Η συμφωνία όμως αυτή δε μεταβάλλει τον χρόνο λήξεως της συναλλαγματικής ούτε απαλλάσσει από την υποχρέωση για εμφάνιση και σύνταξη διαμαρτυρικού για μη πληρωμή κατά τον αρχικό χρόνο λήξεως. Απλώς παρέχει στον οφειλέτη προσωπική ένσταση κατά του δανειστή που παραχώρησε την παράταση. Το χρέος από συναλλαγματική είναι άρσιμο. Ο κομιστής (ο ίδιος ή μέσω αντιπροσώπου) πρέπει να εμφανίσει τη συναλλαγματική προς πληρωμή στον πληρωτή. Μόνο με την εμφάνιση γίνεται ο πληρωτής υπερέμμερος. Προηγουμένως δεν είναι υποχρεωμένος να πληρώσει. Αν και ο πληρωτής που δεν αποδέχθηκε δεν έχει υποχρέωση να πληρώσει, μπορεί παρόλα αυτά να πληρώσει εκτελώντας την εντολή που του απηύθυνε ο εκδότης, οπότε ελευθερώνονται οι υπόχρεοι από την αναγωγή. Η εμφάνιση της συναλλαγματικής πρέπει να γίνει στον τόπο πληρωμής και αν δεν σημειώνεται διεύθυνση, τότε στον τόπο

επαγγελματικής εγκατάστασης του πληρωτή (ΑΚ 321 παρ. 2) και μόνο αν αυτή δεν βρίσκεται, στην κατοικία του.

Η εμφάνιση για πληρωμή συναλλαγματικής πληρωτέας σε ρητή ημέρα ή σε προθεσμία από τη χρονολογία ή από της όψεως πρέπει να γίνει την ημέρα λήξεως ή σε μία από τις δυο επόμενες εργάσιμες ημέρες (άρθρο 38 παρ. 1). Ο αποδέκτης της συναλλαγματικής, ως κύριος οφειλέτης, εξακολουθεί να ευθύνεται, έχει όμως δικαίωμα να καταθέσει το ποσό της συναλλαγματικής στην αρμόδια αρχή (ταμείο παρακαταθηκών και δανείων) με δαπάνες και κίνδυνο του κομιστή (άρθρο 42), οπότε απαλλάσσεται από την υποχρέωσή του. Το ίδιο δικαίωμα έχουν και όλοι οι οφειλέτες από τη συναλλαγματική. Ο κομιστής δεν είναι υποχρεωμένος να δεχθεί πληρωμή πριν από τη λήξη της συναλλαγματικής (άρθρο 40 παρ. 1). Τυχόν πληρωμή πριν από τη λήξη της συναλλαγματικής γίνεται με κίνδυνο του πληρωτή (άρθρο 40 παρ. 2). Τούτο σημαίνει ότι ο αποδέκτης δεν ελευθερώνεται αν πληρώσει σε μη δικαιούχο, έστω δηλαδή και αν ο κομιστής νομιμοποιείται τυπικά. Γι αυτό ο αποδέκτης, σε τέτοια περίπτωση, θα πρέπει να ελέγξει και την ουσιαστική νομιμοποίηση του κομιστή.

Εφόσον ο πληρωτής (αποδέκτης ή μη) πληρώσει στον κομιστή το ποσό της συναλλαγματικής, επέρχεται απόσβεση της απαίτησης από τη συναλλαγματική. Συγχρόνως επέρχεται απόσβεση όλων των απαιτήσεων του κομιστή κατά των οπισθογράφων και του εκδότη, διότι η ευθύνη των προσώπων αυτών είναι επικουρική. Αντίθετα, η πληρωμή της συναλλαγματικής από άλλο υπόχρεο (πχ οπισθογράφο) επιφέρει απόσβεση μόνο της δικής του υποχρέωσης και των μετέπειτα οπισθογράφων, όχι όμως και των προηγούμενων. Γι αυτό ο οπισθογράφος που πλήρωσε μπορεί να στραφεί κατά των προηγούμενων υπογραφών. Η απαίτηση της συναλλαγματικής αποσβήνεται και όταν λάβει χώρα υποκατάστατο πληρωμής (συμφηφισμός, άφεση χρέους κλπ).

Ο πληρωτής μπορεί να αρνηθεί την πληρωμή (χωρίς να γίνεται υπερήμερος) αν ο κομιστής συγχρόνως με την πληρωμή δεν του παραδίδει εξοφλημένη τη συναλλαγματική (άρθρο 39 παρ. 1). Ο κομιστής δεν δικαιούται να αρνηθεί μερική πληρωμή (άρθρο 39 παρ. 2). Σ αυτή την περίπτωση δεν μπορεί ο πληρωτής να ζητήσει παράδοση της συναλλαγματικής, έχει όμως απαίτηση να του δοθεί απόδειξη και να σημειωθεί στη συναλλαγματική ότι έγινε μερική πληρωμή (άρθρο 39 παρ. 3).

Ο πληρωτής που πληρώνει σε τυπικά νομιμοποιούμενο δικαιούχο ελευθερώνεται (άρθρο 40 παρ. 3). Τυπικά νομιμοποιούμενος είναι ο κομιστής που έχει στην κατοχή του τη συναλλαγματική και στηρίζει το δικαίωμά του σε αδιάκοπη σειρά τυπικά έγκυρων οπισθογραφήσεων (άρθρο 16 παρ. 1). Η σειρά των οπισθογραφήσεων δεν διακόπτεται από την ύπαρξη λευκών οπισθογραφήσεων, οπισθογραφήσεων πλαστών ή

προερχομένων από ανίκανους για δικαιοπραξία. Κρίσιμο είναι το γεγονός της εξωτερικής συνέχειας των οπισθογραφήσεων. Εφόσον λοιπόν ο πληρωτής πληρώσει στον τυπικά νομιμοποιούμενο κομιστή, αυτός και οι υπόχρεοι από την αναγωγή ελευθερώνονται ακόμα και αν ο κομιστής δεν είναι ουσιαστικός δικαιούχος. Σύμφωνα με τη ρητή διάταξη του άρθρου 40 παρ. 3 εδ. 2 ο πληρωτής δεν είναι υποχρεωμένος να ελέγξει τη γνησιότητα των υπογραφών. Η πληρωμή στον τυπικά νομιμοποιούμενο κομιστή τότε μόνο δεν έχει απαλλακτική ενέργεια, όταν τον βαρύνει δόλος ή βαριά αμέλεια ως προς τη συνδρομή της ουσιαστικής νομιμοποίησης του κομιστή (άρθρο 40 παρ. 3 εδ. 1). Αμφισβήτηση υπάρχει αν ο πληρωτής, εκτός από την αδιάκοπη σειρά οπισθογραφήσεων, πρέπει να εξετάσει αν υπάρχει ταυτότητα του κομιστή με τον κατονομαζόμενο στη συναλλαγματική. Ορθή είναι η γνώμη ότι σε περίπτωση που ο πληρωτής πληρώσει χωρίς να ελέγξει τα στοιχεία ταυτότητας του κομιστή βαρύνεται με βαριά αμέλεια.

Αναγωγή

Κύριος οφειλέτης από τη συναλλαγματική είναι ο αποδέκτης. Ο εκδότης, οι οπισθογράφοι και οι τριτεγγυητές (υπόχρεοι από την αναγωγή) ευθύνονται μόνο όταν υπάρξει ανώμαλη εξέλιξη της συναλλαγματικής, ιδίως όταν ο πληρωτής αρνηθεί την πληρωμή ή την αποδοχή. Συνεπώς η ευθύνη των οφειλετών από αναγωγή είναι επικουρική.

Ουσιαστικές προϋποθέσεις αναγωγής

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 43 ο κομιστής μπορεί να στραφεί κατά των υπόχρεων από αναγωγή:

Α) σε περίπτωση ολικής ή μερικής μη πληρωμής από τον πληρωτή κατά τη λήξη. Προϋποτίθεται ότι έγινε έγκυρη εμφάνιση της συναλλαγματικής στον κατονομαζόμενο τόπο.

Β) σε περίπτωση ολικής ή μερικής άρνησης αποδοχής της συναλλαγματικής.

Γ) σε περίπτωση δημιουργίας κατάστασης επισφαλούς πληρωμής, πχ ο αποδέκτης της συναλλαγματικής κηρύσσεται σε πτώχευση.

Δ) σε περίπτωση κήρυξης του εκδότη μη αποδέξιμης συναλλαγματικής. Για τις περιπτώσεις β,δ μπορεί να ασκηθεί αναγωγή και πριν από τη λήξη της συναλλαγματικής.

Τυπικές προϋποθέσεις αναγωγής

Τυπική προϋπόθεση είναι η σύνταξη διαμαρτυρικού. Το διαμαρτυρικό είναι δημόσιο έγγραφο, το οποίο συντάσσεται από συμβολαιογράφο

χωρίς πρόσληψη μαρτύρων (άρθρο 82 παρ. 1) και στο οποίο βεβαιώνονται τα γεγονότα που θεμελιώνουν το δικαίωμα αναγωγής. Κυριότερα είδη είναι το διαμαρτυρικό για μη πληρωμή και για μη αποδοχή (άρθρο 44 παρ. 1). Η εμπρόθεσμη σύνταξη διαμαρτυρικού είναι προϋπόθεση για τη δυνατότητα άσκησης αναγωγής.

Ειδικότερα, το διαμαρτυρικό για μη αποδοχή συντάσσεται στον τόπο κατοικίας του πληρωτή (άρθρο 82 παρ. 3) μέσα στην προθεσμία που προβλέπεται για την εμφάνιση για αποδοχή (άρθρο 44 παρ. 2 εδ. 1). Αν η συναλλαγματική εμφανισθεί την τελευταία μέρα της προθεσμίας και ο πληρωτής απαιτήσει να γίνει δεύτερη εμφάνιση την επομένη (άρθρο 24 παρ. 1), μπορεί το διαμαρτυρικό να συνταχθεί κατ'εξαίρεση την επομένη (άρθρο 44 παρ. 2 εδ. 2).

Το διαμαρτυρικό για μη πληρωμή συντάσσεται στον τόπο πληρωμής (άρθρο 82 παρ. 3) την ημέρα λήξεως ή σε μια από τις δύο επόμενες εργάσιμες μέρες (άρθρο 44 παρ. 3 εδ. 1). Η διαμαρτύρηση όμως της συναλλαγματικής όψεως γίνεται μέσα στην ίδια προθεσμία που προβλέπεται για την εμφάνιση για αποδοχή (άρθρο 44 παρ. 3 εδ. 2), δηλαδή μέσα σε ένα χρόνο από την έκδοσή της.

Δεν συντάσσεται διαμαρτυρικό, όταν ο κομιστής έχει απαλλαγεί από την υποχρέωση για σύνταξη διαμαρτυρικού για μη αποδοχή ή για μη πληρωμή. Τούτο δηλώνεται με ρήτρα στη συναλλαγματική (άνευ διαμαρτυρικού ή ανέξοδος επιστροφή) (άρθρο 46 παρ. 1). Με τη ρήτρα αυτή αποφεύγονται τα έξοδα για διαμαρτύρηση, ο κομιστής όμως δεν απαλλάσσεται από την υποχρέωση για εμπρόθεσμη εμφάνιση. Η απόδειξη της μη τήρησης των προθεσμιών βαρύνει αυτόν που την επικαλείται κατά του κομιστή (άρθρο 46 παρ. 2). Η ενέργεια της ρήτρας αυτής εξαρτάται από το αν την έθεσε ο εκδότης ή άλλος υπόχρεος από αναγωγή (οπισθογράφος, τριτεγγυητής). Στην πρώτη περίπτωση ο κομιστής μπορεί να στραφεί κατά παντός χωρίς διαμαρτύρηση ενώ στη δεύτερη περίπτωση μόνο κατά αυτού που την έθεσε (άρθρο 46 παρ. 3). Αν ο κομιστής δεν εκπληρώσει εμπρόθεσμα τις υποχρεώσεις επιμελείας που του επιβάλλει ο νόμος, εκπίπτει από το δικαίωμα αναγωγής. Αντίθετα, διατηρεί το δικαίωμα να στραφεί κατά του αποδέκτη (άρθρο 53 παρ. 1) ο οποίος είναι κύριος οφειλέτης και όχι οφειλέτης από αναγωγή. Οι προϋποθέσεις απαριθμούνται στο άρθρο 53 παρ. 1 και 2. Είναι η μη εμπρόθεσμη εμφάνιση για πληρωμή συναλλαγματικής όψεως ή για αποδοχή συναλλαγματικής μετά από προθεσμία από την όψη, η μη εμπρόθεσμη σύνταξη διαμαρτυρικού για την μη αποδοχή ή την μη πληρωμή, η μη εμπρόθεσμη εμφάνιση για πληρωμή σε περίπτωση ρήτρας «ανέξοδος επιστροφή» και η μη εμπρόθεσμη εμφάνιση για αποδοχή μέσα στην προθεσμία που έθεσε ο εκδότης. Αν την προθεσμία την έθεσε ο οπισθογράφος, η έκπτωση επέρχεται μόνο ως προς αυτόν.

Ο νόμος επιβάλλει στον κομιστή να ειδοποιήσει μέσα σε 4 εργάσιμες μέρες τόσο αυτόν που του οπισθογράφησε τη συναλλαγματική όσο και

τον εκδότη της σχετικά με την μη αποδοχή ή τη μη πληρωμή της συναλλαγματικής από τον πληρωτή (άρθρο 45 παρ. 1). Η παράλειψη ειδοποιήσεως δεν επιφέρει απώλεια των αναγωγικών δικαιωμάτων, δημιουργεί όμως υποχρέωση αποζημιώσεως, η οποία δεν μπορεί να υπερβεί το ποσό της συναλλαγματικής (άρθρο 45 παρ. 6).

Αποτελέσματα αναγωγής

Απέναντι στον κομιστή για τον οποίο ισχύουν οι ουσιαστικές και η τυπική προϋπόθεση της αναγωγής ευθύνεται ο εκδότης, οι οπισθογράφοι, οι τριτεγγυητές αλλά και ο αποδέκτης μολονότι αυτός δεν είναι υπόχρεος από αναγωγή (άρθρο 47 παρ. 1, 28 παρ. 2). Εξαιρούνται τα πρόσωπα που έχουν θέσει τη ρήτρα άνευ ευθύνης τους για την μη αποδοχή ή μη πληρωμή. Ο εκδότης μπορεί μόνο να μην ευθύνεται για τη μη αποδοχή της συναλλαγματικής. Όλα αυτά τα πρόσωπα ευθύνονται εις ολόκληρον (άρθρο 47 παρ. 1). Ο κομιστής έχει δικαίωμα να στραφεί κατά όλων ή ορισμένων από τα πρόσωπα αυτά, ατομικά ή ομαδικά, ζητώντας ολόκληρο το ποσό, χωρίς να είναι υποχρεωμένος να τηρήσει τη σειρά κατά την οποία είναι υπόχρεα (άρθρο 47 παρ. 2). Μπορεί ακόμα και εκ των υστέρων, εφόσον δεν ικανοποιήθηκε από τον οφειλέτη που ενήγαγε, να εναγάγει άλλους ακόμα και αν αυτοί έπονται στη σειρά απ αυτόν που ενήχθη αρχικά (άρθρο 47 παρ. 4). Ο οφειλέτης από αναγωγή πληρώνει το ποσό της συναλλαγματικής, τόκους από τη λήξη της συναλλαγματικής, οι οποίοι υπολογίζονται με το νόμιμο επιτόκιο, τα έξοδα του διαμαρτυρικού, των ειδοποιήσεων και άλλα έξοδα (άρθρο 48 παρ. 1). Όποιος πληρώσει τη συναλλαγματική, πληρωτής ή άλλος υπόχρεος, μπορεί να απαιτήσει να του παραδοθεί εξοφλημένη από τον κομιστή (άρθρο 39 παρ. 1) Εάν δεν το πράξει και εμφανισθεί ως νόμιμος κομιστής ένας τρίτος δεν μπορεί να του αντιτάξει την ένσταση εξόφλησης που είναι προσωπική και δεν αντιτάσσεται κατά του μεταγενέστερου κομιστή εκτός εάν αυτός (ο κομιστής ενήργησε εν γνώσει του προς βλάβη του οφειλέτη) (άρθρο 17).

Κάθε οφειλέτης από αναγωγή δεν είναι υποχρεωμένος να περιμένει τη σειρά του από την αναγωγή για να πληρώσει το ποσό της συναλλαγματικής, αλλά μπορεί να ενεργήσει αυτοβούλως και να εξοφλήσει το ποσό (άρθρο 50 παρ. 1). Τότε αυτός μπορεί να στραφεί μόνο κατά των προηγούμενων απ αυτόν υπογραφέων, οι οποίοι ευθύνονται απέναντί του εις ολόκληρον (αναγωγή για απόδοση-ανάστροφη κυκλοφορία της συναλλαγματικής). Μπορεί συγχρόνως με την πληρωμή να απαιτήσει να του παραδοθεί η συναλλαγματική, το διαμαρτυρικό και εξοφλημένος λογαριασμός (άρθρο 50 παρ. 1). Τα έγγραφα αυτά είναι απαραίτητα για να νομιμοποιηθεί απέναντι στον προηγούμενό του οπισθογράφο προκειμένου να ασκήσει την αναγωγή

για απόδοση. Ο νόμος επίσης του δίνει δικαίωμα να διαγράψει την οπισθογράφησή του καθώς και αυτή των επόμενων οπισθογράφων (άρθρο 50 παρ. 2). Έτσι νομιμοποιείται τυπικά ως τελευταίος κομιστής. Υποστηρίζεται ότι ο οφειλέτης που πλήρωσε γίνεται αυτόματα από το νόμο κύριος της συναλλαγματικής χωρίς να μεσολαβεί οπισθογράφηση ή άλλος δικαιοπρακτικός τρόπος μεταβίβασης. Το άρθρο 16 παρ. 2 εφαρμόζεται μόνο κατά την κανονική και όχι την ανάστροφη κυκλοφορία της συναλλαγματικής. Έτσι μπορούν να προβληθούν από τους προηγούμενους από τον οφειλέτη που πλήρωσε υπογραφείς όλες οι ενστάσεις που είχαν εναντίον του πριν από την περαιτέρω μεταβίβαση της συναλλαγματικής. Αντιστρόφως, δεν μπορούν να αντιταχθούν στον οφειλέτη που πλήρωσε ενστάσεις που είχε ο προηγούμενος από αυτόν οφειλέτης κατά επόμενου από αυτόν που πλήρωσε.

Τριτεγγύηση και παρέμβαση

Με την τριτεγγύηση παρέχεται στον κομιστή πρόσθετη εξόφληση για την πληρωμή (ολόκληρου ή μέρους) του ποσού της συναλλαγματικής (άρθρο 30 παρ. 1). Ο τριτεγγυητής, με την πράξη του στη συναλλαγματική, αναλαμβάνει εις ολόκληρον ευθύνη με το πρόσωπο υπέρ του οποίου τριτεγγυάται.

Τριτεγγυητής μπορεί να είναι είτε τρίτο πρόσωπο είτε πρόσωπο που είναι ήδη οφειλέτης από τη συναλλαγματική (άρθρο 30 παρ. 2). Μπορούν να τριτεγγυηθούν περισσότερα πρόσωπα είτε για τον ίδιο τον οφειλέτη είτε για διαφορετικό πρόσωπο. Εκείνος υπέρ του οποίου δίνεται η τριτεγγύηση μπορεί να είναι οποιοδήποτε από τα εμπλεκόμενα προς πληρωμή πρόσωπα (εκδότης, αποδέκτης, οπισθογράφοι).

Η υπόσταση της τριτεγγύησης στη συναλλαγματική δεν εξαρτάται από την ύπαρξη κύριας απαίτησης, όπως στην εγγύηση του ΑΚ (άρθρο 32 παρ. 2 σε αντιπαραβολή προς ΑΚ 850). Μ αυτή, δημιουργείται αυτοτελής υποχρέωση, η οποία υπεισέρχεται σωρευτικά προς τη βασική υποχρέωση. Συνεπώς, ο τριτεγγυητής δεν μπορεί να προβάλει κατά του κομιστή ενστάσεις που θα είχε ο υπέρ ου η τριτεγγύηση (όπως συμβαίνει στην εγγύηση του ΑΚ 853). Δεν μπορεί επίσης να προβάλει την ένσταση της διζήσεως (ο κομιστής δεν υποχρεούται να στραφεί πρώτα κατά του αποδέκτη και μετά κατά του τριτεγγυητή) (ΑΚ 855), αφού ο τριτεγγυητής ευθύνεται μαζί με τον κύριο οφειλέτη εις ολόκληρον (άρθρο 47 παρ. 1). Συνεπώς ισχύει στην τριτεγγύηση η αρχή της αυτοτέλειας των υπογραφών. Με λίγα λόγια η ευθύνη του τριτεγγυητή είναι ανεξάρτητη από την ευθύνη του προσώπου για το οποίο τριτεγγυάται. Έτσι ο τριτεγγυητής δεν μπορεί να προβάλει στον κομιστή τις προσωπικές ενστάσεις που τυχόν έχει εναντίον του ο υπερού η τριτεγγύηση. Ακόμα, σε περίπτωση που ο υπερού η

τριτεγγύηση έχει αναγράψει τη ρήτρα ανέξοδος επιστροφή, η ρήτρα αυτή ισχύει μόνο γι αυτόν κι όχι για τον τριτεγγυητή. Ο κομιστής, στην παραπάνω περίπτωση, για να στραφεί κατά του τριτεγγυητή θα πρέπει να τηρήσει τις διατυπώσεις επιμελείας. Η υποχρέωσή του είναι ισχυρή ακόμα και αν η ενοχή υπέρ της οποίας εγγυήθηκε είναι άκυρη για οποιαδήποτε αιτία, εκτός αν πρόκειται για ελαττώματα περί τον τύπο (άρθρο 32). Η τριτεγγύηση μπορεί έγκυρα να δοθεί για την πληρωμή μέρους του ποσού της συναλλαγματικής (άρθρο 30). Ο περιορισμός αυτός πρέπει να γραφεί στο σώμα της συναλλαγματικής.

Τύπος

Η δήλωση με την οποία παρέχεται η τριτεγγύηση πρέπει να τίθεται στη συναλλαγματική ή στο πρόσθεμα (άρθρο 31 παρ. 1) και να υπογράφεται από τον τριτεγγυητή (άρθρο 31 παρ. 2). Χρησιμοποιούνται φράσεις όπως «διά τριτεγγυήσιν». Μόνη υπογραφή στο εμπρός μέρος της συναλλαγματικής θεωρείται του τριτεγγυητή, εκτός αν είναι του εκδότη ή του αποδέκτη (άρθρο 31 παρ. 3) ενώ μόνη υπογραφή στο πίσω μέρος ή στο πρόσθεμα λογίζεται ως λευκή οπισθογράφηση (άρθρο 13 παρ. 2). Στη δήλωση τριτεγγυήσεως πρέπει να δηλώνεται υπέρ ποιου δίνεται. Αν όχι, λογίζεται ότι έχει δοθεί υπέρ του εκδότη (άρθρο 31 παρ. 4). Η τριτεγγύηση μπορεί να δοθεί και με πληρεξουσιότητα. Η δήλωση πληρεξουσιότητας υποβάλλεται στον τύπο που απαιτείται για τη δικαιοπραξία την οποία αφορά. Δεδομένου ότι η δήλωση τριτεγγύησης της συναλλαγματικής είναι έγγραφη πρέπει να είναι έγγραφη και η εξουσιοδότηση τριτεγγύησης, δηλαδή η εξουσιοδότηση πρέπει να παρέχεται με ιδιαίτερο σε σχέση με τη συναλλαγματική πληρεξούσιο έγγραφο το οποίο μπορεί να είναι ιδιωτικό.

Αποτελέσματα

Ο τριτεγγυητής ευθύνεται κατά τον ίδιο τρόπο που ευθύνεται αυτός για τον οποίο τριτεγγυήθηκε (άρθρο 32 παρ. 1) Δηλαδή ο τριτεγγυητής του αποδέκτη, ευθύνεται χωρίς ανάγκη για τη σύνταξη διαμαρτυρικού, ενώ ο τριτεγγυητής οφειλέτη ευθυνόμενου αναγωγικά, μόνο με τη σύνταξη διαμαρτυρικού. Ο τριτεγγυητής ευθύνεται εις ολόκληρον με τους πριν από αυτόν υπογραφείς (και τον υπέρ ου η τριτεγγύηση) έναντι των μεταγενεστέρων. Προϋπόθεση για την ευθύνη του τριτεγγυητή είναι ότι η υπογραφή του υπέρ ου η τριτεγγύηση είναι τυπικά έγκυρη (άρθρο 32 παρ. 2). Συνεπώς, τριτεγγύηση υπέρ πληρωτή που δεν αποδέχθηκε είναι άκυρη. Αν όμως η υπογραφή του υπέρ ου η τριτεγγύηση είναι άκυρη για ουσιαστικούς λόγους (ανικανότητα για δικαιοπραξία) η

τριτεγγύηση είναι έγκυρη. Η αρχή της αυτοτέλειας των υπογραφών ισχύει και ως προς την τριτεγγύηση (άρθρο 7).

Αναγωγή του τριτεγγυητή

Αν ο τριτεγγυητής πληρώσει τη συναλλαγματική από αποκτά τα από αυτήν απορρέοντα δικαιώματα τόσο κατά του υπέρ ου η τριτεγγύηση όσο και κατά όλων εκείνων, οι οποίοι ευθύνονται απέναντι στον κύριο οφειλέτη από τη συναλλαγματική (άρθρο 32 παρ. 3). Ο κομιστής δεν μπορεί να προβάλει κατά του τριτεγγυητή ενστάσεις που θα είχε κατά του κύριου οφειλέτη παρά μόνο στα πλαίσια του άρθρου 17.

Παρέμβαση

Σκοπός της είναι η αποτροπή της αναγωγής λόγω μη αποδοχής ή μη πληρωμής. Διακρίνεται η κατά παρέμβαση αποδοχή κι η κατά παρέμβαση πληρωμή. Και στα δύο είδη η παρέμβαση μπορεί να είναι αυτόκλητη ή ενταλή (διατεταγμένη). Στην πρώτη ο παρεμβαίνων ενεργεί με δική του πρωτοβουλία, χωρίς να τον υποδείξει υπόχρεος από την αναγωγή, ενώ στη δεύτερη υποδεικνύεται από τον υπόχρεο (εκδότη, οπισθογράφο, τριτεγγυητή) με αναγραφή του ονόματός του στη συναλλαγματική.

Η κατά παρέμβαση πληρωμή μπορεί να γίνει σε όλες τις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο κομιστής, είτε κατά τη λήξη είτε πριν από αυτή, έχει δικαίωμα αναγωγής (άρθρο 59 παρ. 1). Ο κατά παρέμβαση πληρωτής αποκτά τα δικαιώματα από τη συναλλαγματική κατά εκείνου υπέρ του οποίου πλήρωσε και κατά των πριν από αυτών υπογραφέων, ενώ οι μεταγενέστεροι υπογραφείς εκείνου υπέρ του οποίου έγινε η πληρωμή, απαλλάσσονται (άρθρο 63).

Η κατά παρέμβαση αποδοχή είναι όμοια με την τριτεγγύηση. Σημειώνεται στο σώμα της συναλλαγματικής και υπογράφεται από τον παρεμβαίνοντα (άρθρο 57 εδ. 1). Πρέπει να διαφαίνεται ότι είναι παρέμβαση, ειδάλλως μπορεί να εκληφθεί ως αποδοχή, τριτεγγύηση ή οπισθογράφηση. Σε περίπτωση μη σημείωσης υπέρ ποίου δίνεται, λογίζεται ότι δόθηκε υπέρ του εκδότη (άρθρο 57 εδ. 2). Ο κατά παρέμβαση αποδέκτης ευθύνεται απέναντι στον κομιστή και τους μεταγενέστερους οπισθογράφους εκείνου, υπέρ του οποίου παρενέβη, κατά τον ίδιο τρόπο όπως εκείνος (άρθρο 58 παρ. 1).

Αντίτυπα και αντίγραφα

Αντίτυπα είναι έγγραφα του ίδιου περιεχομένου (πανομοιότυπα), αριθμημένα με αύξοντα αριθμό, της ίδιας συναλλαγματικής. Μόνο ο εκδότης μπορεί να προβεί στην έκδοση αντιτύπων (άρθρο 64 παρ. 2).

Σε περίπτωση έκδοσης αντιτύπου οι οπισθογράφοι πρέπει να επαναλάβουν την υπογραφή τους στα νέα αντίτυπα (άρθρο 64 παρ. 3). Αυτό δεν έχει υποχρέωση να το κάνει ο αποδέκτης γιατί τότε θα δημιουργούταν διπλή ευθύνη γι αυτόν (άρθρο 65 παρ. 1 εδ. 2). Τα περισσότερα αντίτυπα δεν δημιουργούν περισσότερες απαιτήσεις. Στα αντίγραφα αναπαράγεται το ακριβές κείμενο του πρωτοτύπου μαζί με τις οπισθογραφήσεις και όλες τις άλλες σημειώσεις του αρχικού κειμένου της συναλλαγματικής (άρθρο 67 παρ. 2 εδ. 1). Σκοπός των αντιγράφων είναι ίδιος με τα αντίτυπα. Αντίθετα όμως από ότι ισχύει στα τελευταία, αντίγραφα μπορεί να εκδόσει και ο κομιστής (άρθρο 67 παρ. 1). Το αντίγραφο είναι δεκτικό τριτεγγύησης και οπισθογράφησης (άρθρο 67 παρ. 3).

Παραγραφή και αδικαιολόγητος πλουτισμός

Η παραγραφή των απαιτήσεων από συναλλαγματική ρυθμίζεται στο άρθρο 70 και έχει ως εξής:

Α) η απαίτηση κατά του αποδέκτη και του τριτεγγυητή του παραγράφεται τρία χρόνια μετά τη λήξη της συναλλαγματικής

Β) η απαίτηση από αναγωγή, δηλαδή απαίτηση του κομιστή κατά του εκδότη, των οπισθογράφων και των τριτεγγυητών αυτών παραγράφεται μετά από ένα χρόνο από τη χρονολογία που συντάχθηκε το διαμαρτυρικό, ή σε περίπτωση που η σύνταξη του διαμαρτυρικού δεν είναι απαραίτητη (ανέξοδος επιστροφή) από τη χρονολογία λήξεως.

Γ) οι απαιτήσεις από αναγωγή για απόδοση, οι απαιτήσεις των οπισθογράφων κατά άλλων οπισθογράφων, του εκδότη και των τριτεγγυητών τους παραγράφονται σε έξι μήνες από την ημέρα κατά την οποία ο οπισθογράφος πλήρωσε τη συναλλαγματική ή από τη μέρα που ενήχθη.

Εφαρμόζονται και οι διατάξεις για την αναστολή και διακοπή της παραγραφής του άρθρου 81 ΑΚ. Στο άρθρο 71 του νόμου της συναλλαγματικής ορίζεται ότι η διακοπή της παραγραφής έχει αποτελέσματα μόνο κατά εκείνου προς τον οποίο έλαβε χώρα το γεγονός που διέκοψε την παραγραφή. Η παραγραφή δεν επιφέρει απώλεια της απαίτησης από την συναλλαγματική, αλλά ο υπόχρεος έχει απλά το δικαίωμα να αρνηθεί την παροχή (ΑΚ 277 παρ. 1). Πάντως τα καταβληθέντα από τον υπόχρεο όταν αυτός δεν γνώριζε την παραγραφή και πλήρωσε δεν αναζητούνται (ΑΚ 272 παρ. 2), αφού η απαίτηση ακόμα υπάρχει, άρα έγκυρα πληρώνεται. Η παραγραφή απλά δίνει δικαίωμα στον υπόχρεο να μην πληρώσει.

Στο άρθρο 80 προβλέπεται ότι σε περίπτωση έκπτωσης του κομιστή ή του οπισθογράφου που πλήρωσε από τα αναγωγικά του δικαιώματα ή παραγραφής της απαίτησης από τη συναλλαγματική, παρέχεται κατά του εκδότη ή του οπισθογράφου ή του αποδέκτη αξίωση

αδικοιολογήτου πλουτισμού. Η ιδιομορφία αυτής της αξίωσης αδικοιολογήτου πλουτισμού έγκειται ιδίως στο γεγονός ότι παρέχεται ανεξάρτητα από το αν υπάρχει νόμιμη αιτία πλουτισμού ή αμεσότητα καθώς και από το αν σώζεται ο πλουτισμός και τούτο διότι δεν προϋποθέτει συμβατικές σχέσεις εκτός συναλλαγματικής μεταξύ δανειστή και οφειλέτη της αξίωσης. Προϋποθέσεις τις αξίωσης αυτής, αναλογικά με την ΑΚ 904, είναι αφενός ζημία του δανειστή και αφετέρου πλουτισμός του οφειλέτη. Μπορεί να ασκηθεί μόνο εφόσον η αρχική απαίτηση είναι έγκυρη, ο κομιστής ήταν ο πραγματικός δικαιούχος (ουσιαστική νομιμοποίηση) και η απαίτηση από τη συναλλαγματική έχει παραγραφεί ή αποσβεσθεί λόγω εκπώσεως. Επίσης ο κομιστής πρέπει να ζημιούται. Ζημία υπάρχει όταν η απαίτηση χάθηκε όχι μόνο απέναντι στους οφειλέτες από αναγωγή αλλά και απέναντι στον αποδέκτη (εφόσον βέβαια υπάρχει αποδοχή). Ζημία επίσης υπάρχει και όταν δεν χάθηκε η απαίτηση έναντι του αποδέκτη, δεν είναι όμως εύκολη η είσπραξή της λόγω αφερεγγυότητάς του. Σύμφωνα με την ορθή γνώμη η ζημία του κομιστή συνίσταται σε μόνο του γεγονός ότι έχασε ή δεν μπορεί να ασκήσει ευχερώς την, ιδιαίτερα δραστική, απαίτηση από συναλλαγματική. Η αξίωση αδικοιολογήτου πλουτισμού του άρθρου 80 υπάρχει παράλληλα με την αξίωση από την υποκειμενική σχέση (συρροή αξιώσεων).

Η αξίωση του άρθρου 80 ασκείται από τον νομιμοποιούμενο κομιστή που έχασε τα αναγωγικά του δικαιώματα λόγω εκπώσεως ή παραγραφής και έχει στα χέρια του τη συναλλαγματική. Ασκείται επίσης από τον οφειλέτη από αναγωγή που πλήρωσε τη συναλλαγματική πριν από την έκπτωση ή την παραγραφή. Η αξίωση στρέφεται κατά του εκδότη, του αποδέκτη και του οπισθογράφου. Δεν μπορεί να στραφεί κατά τριτεγγυητή. Εκδικάζεται με την ειδική διαδικασία εκδίκασεως διαφορών που προκύπτουν από πιστωτικούς τίτλους του ΚΠολΔ. Παραγράφεται σε 5 χρόνια από τη λήξη της συναλλαγματικής (άρθρο 80 παρ. 3).

Γραμμάτιο εις διαταγή

Είναι ανατιώδες, γεννημένο εις διαταγήν, υποσχετικό αξιόγραφο που εκδίδεται κατά ορισμένο έγγραφο τύπο. Στο γραμμάτιο εις διαταγή ο εκδότης αναλαμβάνει την υποχρέωση να πληρώσει ο ίδιος το ποσό. Επομένως στη δήλωση του εκδότη του γραμματίου εις διαταγή δεν περιέχεται εκταξιακή εξουσιοδότηση αλλά υπόσχεση πληρωμής. Πληρωτής δεν υπάρχει και κύριος οφειλέτης του γραμματίου εις διαταγή είναι ο εκδότης. Συνεπώς τα δύο βασικά πρόσωπα που συμμετέχουν είναι δύο, ο εκδότης και ο λήπτης. Άλλα πρόσωπα που μπορούν να εμφανίζονται στο γραμμάτιο εις διαταγή είναι οι οπισθογράφοι, οι τριτεγγυητές και οι παρεμβαίνοντες. Και στο

γραμματίο εις διαταγή εφαρμόζονται οι ίδιες βασικές διατάξεις της συναλλαγματικής, εφόσον δεν είναι ασυμβίβαστες με τη φύση του (άρθρο 77). Τα τυπικά στοιχεία είναι επτά και αναγράφονται στο άρθρο 75: η ονομασία γραμματίο εις διαταγή, η απλή και καθαρή υπόσχεση πληρωμής ορισμένου ποσού, ο χρόνος λήξης, ο τόπος πληρωμής, που είναι ο τόπος εκδόσεως, το όνομα εκείνου στον οποίο ή εις διαταγή του οποίου θα γίνει η πληρωμή, η χρονολογία και ο τόπος εκδόσεως και η υπογραφή του εκδότη. Το γραμματίο εις διαταγή υποβάλλεται στη χαρτοσήμανση που ισχύει για τη συναλλαγματική. Αν δεν χαρτοσημανθεί είναι άκυρο (άρθρο 76 παρ. 1), μπορεί όμως κατά τη μετατροπή να ισχύσει ως αφηρημένη υπόσχεση χρέους ή ως εμπορικό χρεωστικό ομόλογο. Ο εκδότης του γραμματίου ευθύνεται όπως ο αποδέκτης της συναλλαγματικής (άρθρο 78 παρ. 1). Ο κομιστής συνεπώς μπορεί να στραφεί εναντίον του χωρίς τις προϋποθέσεις της εμπρόθεσμης εμφάνισης και της διαμαρτύρησης. Στο γραμματίο εις διαταγή η σύνταξη διαμαρτυρικού απαιτείται μόνο για την άσκηση αναγωγής κατά των οπισθογράφων. Δεν γίνεται να εκδοθούν αντίτυπα του γραμματίου μόνο αντίγραφα καθώς ο εκδότης θα ευθυνόταν έτσι για κάθε αντίτυπο (άρθρο 65 παρ. 1 εδ. 2).

Επιταγή

Η επιταγή είναι έγγραφη, κατά ορισμένο τύπο εκδιδόμενη, εντολή (διαταγή) πληρωμής προς τράπεζα. Είναι αξιόγραφο γεννημένο εις διαταγή στο οποίο ενσωματώνεται αυτοτελής και αφηρημένη απαίτηση κατά του εκδότη και των οπισθογράφων. Σ αυτήν ισχύουν οι αρχές της γραμματοπάγιας, της τυπικότητας και της αυτοτέλειας των υπογραφών. Είναι μια τριπρόσωπη σχέση με εκταξιακό χαρακτήρα, στην οποία περιέχεται διπλή εξουσιοδότηση του εκδότη α) προς αυτόν που απευθύνεται η εντολή (τον πληρωτή δηλαδή την τράπεζα) να πληρώσει αυτόν υπέρ του οποίου εκδίδεται η επιταγή (λήπτη) και β) προς τον λήπτη να ζητήσει πληρωμή από την κατονομαζόμενη στην επιταγή τράπεζα. Το δίκαιο της επιταγής ρυθμίζεται με το νόμο 5960/1933.

Διαφορές από τη συναλλαγματική

Στην επιταγή ο νόμος αποκλείει την αποδοχή. Τυχόν αποδοχή θεωρείται ως μη γεγραμμένη (άρθρο 4), χωρίς όμως να επηρεάζεται κατά τα λοιπά το κύρος της επιταγής. Επομένως για την πληρωμή της ευθύνονται όλοι οι υπογραφείς, όχι όμως ο πληρωτής, δηλαδή η τράπεζα. Αποκλείεται η ευθύνη του πληρωτή ακόμα και ως οπισθογράφου ή τριτεγγυητή (άρθρο 15 παρ. 2 εδ. 2, 25 παρ. 2).

Η επιταγή είναι πάντοτε πληρωτέα εν όψει. Αντίθετη ρήτρα θεωρείται ως μη γεγραμμένη, χωρίς να επιφέρει ακυρότητα της επιταγής (άρθρο 28 παρ. 1). Μάλιστα η επιταγή πρέπει να εμφανιστεί για να πληρωθεί 8 μέρες μετά την έκδοσή της αν αυτή είναι στην ημεδαπή, 20 μέρες αν αυτή είναι στην αλλοδαπή, αλλά στην ίδια ήπειρο και 70 μέρες αν είναι στην αλλοδαπή αλλά σε διαφορετική ήπειρο. Αν ο κομιστής δεν τηρήσει την προθεσμία χάνει τα αναγωγικά του δικαιώματα, επιπλέον δε ο εκδότης μπορεί να ανακαλέσει την επιταγή. Προβλέπεται όμως ότι και οι μεταχρονολογημένες επιταγές, οι επιταγές δηλαδή που ψευδώς φέρουν μεταγενέστερη της πραγματικής ημερομηνίας εκδόσεως, μπορούν να εμφανισθούν αμέσως για πληρωμή, δηλαδή ακόμα και πριν από την αναγραφόμενη ημερομηνία εκδόσεως (άρθρο 28 παρ. 2). Πληρωτής της επιταγής μπορεί να είναι μόνο τράπεζα ή νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου που ασκούν τραπεζικές εργασίες. Η επιταγή μπορεί να εκδοθεί στον κομιστή (άρθρο 5) καίτοι εκ νόμου είναι γεννημένη εις διαταγή με δυνατότητα μετατροπής σε ονομαστικό αξιόγραφο. Με επιταγή στον κομιστή εξομοιούνται η επιταγή στην οποία κατονομάζεται συγκεκριμένος λήπτης και διαζευκτικά αναγράφεται η ρήτρα στον κομιστή. Στην επιταγή δεν υπάρχουν αντίγραφα, ενώ αντίτυπα προβλέπονται μόνο για εις διαταγή επιταγές εξωτερικού. Δεν υπάρχει ο θεσμός της παρέμβασης. Η μη πληρωμή από την πωλήτρια τράπεζα λόγω έλλειψης διαθεσίμων συνιστά ποινικό αδίκημα. Για τη μη απώλεια των αναγωγικών δικαιωμάτων του κομιστή δεν είναι οπωσδήποτε αναγκαία η σύνταξη διαμαρτυρικού. Αρκεί η έγγραφη, χρονολογημένη δήλωση του πληρωτή στην επιταγή μαζί με τη σημείωση της ημέρας εμφανίσεως, στην οποία ο πληρωτής δηλώνει ότι η επιταγή εμφανίσθηκε αλλά δεν πληρώθηκε.

Έκδοση, τύπος και σχέσεις αιτίας

Για τη δημιουργία υποχρέωσης από επιταγή απαιτείται ικανότητα του εκδότη για δικαιοπραξία (άρθρο 58) και σύμβαση δόσεως και λήψεως. Για να είναι έγκυρη η έκδοση επιταγής απαιτείται η συνδρομή έξι τυπικών στοιχείων (άρθρο 1):

- Α) η ονομασία επιταγή στο κείμενο του εγγράφου
- Β) απλή και καθαρή εντολή πληρωμής ορισμένου χρηματικού ποσού. Στην επιταγή δεν επιτρέπεται ρήτρα τόκου και αν περιληφθεί θεωρείται μη γεγραμμένη (άρθρο 7).
- Γ) το όνομα του πληρωτή που πρέπει να είναι ανώνυμη εταιρία που ασκεί τραπεζικές εργασίες (άρθρο 3). Δεν έχει σημασία αν ο εκδότης έχει διαθέσιμα κεφάλαια εκεί και αν υπάρχει συμφωνία κατά την οποία ο εκδότης έχει το δικαίωμα διαθέσεως αυτών των κεφαλαίων με επιταγή (άρθρο 3 παρ. 1). Ο Ν. 1969/1991 (άρθρο 88) επιτρέπει να εμφανισθεί και να πληρωθεί η επιταγή ή να βεβαιωθεί σε αυτή η μη

πληρωμή από οποιοδήποτε κατάσταση, όχι μόνο της πληρώτριας αλλά και οποιασδήποτε άλλης τράπεζας.

Δ) τόπος πληρωμής: όταν αυτός δεν αναγράφεται θεωρείται πληρωτέα στον τόπο έκδοσης και εν ελλείψει τούτου είναι πληρωτέα στον τόπο που αναγράφεται δίπλα στο όνομα του εκδότη (άρθρο 2 παρ. 3 και 4).

Ε) χρονολογία και τόπος εκδόσεως: έλλειψη χρονολογίας επιφέρει ακυρότητα της επιταγής ενώ ψευδής χρονολόγηση (προχρονολόγηση ή μεταχρονολόγηση) δεν παραβλάπτει το κύρος της. Αν λείπει ο τόπος εκδόσεως, ως τόπος εκδόσεως θεωρείται ο τόπος που σημειώνεται δίπλα στο όνομα του εκδότη (άρθρο 2 παρ. 4). Αν λείπει και η ένδειξη αυτή, η επιταγή είναι άκυρη.

ΣΤ) υπογραφή του εκδότη: απλή μονογραφή δεν αρκεί.

Αν κατονομάζεται στην επιταγή ένα ορισμένο πρόσωπο ως λήπτης, τότε πρόκειται για επιταγή εις διαταγή (άρθρο 5 εδ. 1). Η επιταγή όπως και η συναλλαγματική μπορεί να εκδοθεί εις διαταγή του εκδότη (εις διαταγή εμού του ιδίου, άρθρο 6 παρ. 1). Αν λείπει ένα από τα βασικά στοιχεία του άρθρου 1, ο τίτλος δεν ισχύει ως επιταγή (άρθρο 2 παρ. 1). Μπορεί όμως κατά μετατροπή να ισχύσει ως έκταξη ή ως εμπορική εντολή πληρωμής. Αν η έλλειψη κάποιου στοιχείου είναι ηθελημένη, πρόκειται για λευκή επιταγή (άρθρο 13). Κατά κανόνα συμφωνούν οι τράπεζες με τους πελάτες τους ότι θα πληρώνουν μόνο έντυπες επιταγές που προέρχονται από το καρνέ επιταγών που τους έχουν παραχωρήσει, παρόλο που ο νόμος δεν προϋποθέτει ορισμένο τύπο εντύπου για να είναι έγκυρη η επιταγή.

Σχέσεις αιτίας

Η υποκειμενική σχέση μεταξύ εκδότη και λήπτη (σχέση αξίας) μπορεί να είναι οποιαδήποτε έννομη σχέση (πώληση, δάνειο κλπ) προς εκπλήρωση της οποίας εκδίδεται η επιταγή. Η παράδοση επιταγής για εξόφληση χρέους ενέχει κατά κανόνα υπόσχεση χάριν και όχι αντί καταβολής. Μεταξύ εκδότη και πληρώτριας τράπεζας (σχέση καλύψεως) έχει συναφθεί σύμβαση επιταγής. Η τράπεζα είναι υποχρεωμένη απέναντι στον εκδότη της επιταγής-συμβεβλημένο της να πληρώνει τις επιταγές του μέχρι το ύψος του ποσού του λογαριασμού. Συνεπώς η υποχρέωση πληρωμής είναι έναντι του εκδότη, όχι του κομιστή. Πάντως η εγκυρότητα της επιταγής δεν εξαρτάται από τη σύναψη συμβάσεως επιταγής (άρθρο 3 παρ. 1 εδ. 2). Η τράπεζα και όταν δεν υπάρχει σύμβαση επιταγής με τον εκδότη ή το ποσό της επιταγής υπερβαίνει το ποσό του λογαριασμού του, χωρίς να είναι υποχρεωμένη, μπορεί να πληρώσει την επιταγή είτε διότι τρίτος παρέχει τα διαθέσιμα κεφάλαια είτε διότι η τράπεζα παρέχει πίστωση στον πελάτη της. Η ακάλυπτη επιταγή έχει πλήρη ισχύ. Αν η τράπεζα αρνηθεί να πληρώσει

την επιταγή, ο κομιστής στον οποίο επιστρέφεται η σφραγισμένη επιταγή μπορεί να ασκήσει τα αναγωγικά του δικαιώματα. Αν η τράπεζα εξοφλήσει τον κομιστή, μολονότι στον λογαριασμό του εκδότη δεν υπήρχαν τα διαθέσιμα κεφάλαια, η τράπεζα δεν έχει κατά του εξοφληθέντος κομιστή αξίωση αδικαιολογήτου πλουτισμού. Το αν η τράπεζα μπορεί να στραφεί κατά του εκδότη, εξαρτάται από τις μεταξύ τους εσωτερικές σχέσεις.

Στο ζήτημα του κινδύνου πληρωμής πλαστής (ως προς την υπογραφή του εκδότη) ή παραποιημένης (ως προς το ποσό) επιταγής ισχύουν τα εξής: Αν παρά τον επιμελή έλεγχο δεν ήταν δυνατή από την τράπεζα η διαπίστωση της πλαστογραφίας και με την προϋπόθεση ότι αυτή οφειλόταν σε περιστατικό που βρίσκεται στη σφαίρα του πελάτη της (πχ απώλεια βιβλιαρίου επιταγών) τότε τον κίνδυνο φέρει ο εκδότης. Σε αντίθετη περίπτωση, αν δηλαδή η επιταγή πλαστογραφήθηκε παρά την τήρηση από τον εκδότη της επιβαλλόμενης επιμέλειας τον κίνδυνο φέρει η τράπεζα. Η αρχή αυτή αποτελεί ενδοτικό δίκαιο. Μπορεί να συμφωνηθεί μεταξύ τράπεζας και εκδότη ότι ο κίνδυνος θα επιρρίπτεται στον εκδότη. Πάντως ο αποκλεισμός της ευθύνης της τράπεζας δεν μπορεί να επεκταθεί έγκυρα και ως προς την απαλλαγή από την υποχρέωση για επιμελή έλεγχο της επιταγής (ΑΚ 178, 179). Ως προς το σημείο αυτό η τράπεζα έχει ευθύνη για κάθε πταίσμα ακόμα και για ελαφρά αμέλεια. Αν η τράπεζα πληρώσει πλαστή επιταγή είναι υποχρεωμένη να αποκαταστήσει τη ζημιά του πελάτη της. Κατά εκείνου που εισέπραξε την επιταγή η τράπεζα έχει αξίωση αδικαιολογήτου πλουτισμού. Αν αντίθετα η τράπεζα πλήρωσε χωρίς να προσβάλει την υποχρέωσή της για έλεγχο της επιταγής, την αξίωση αδικαιολογήτου πλουτισμού έχει ο εκδότης-πελάτης της.

Μεταβίβαση της επιταγής

Η επιταγή είναι αξιόγραφο εις διαταγήν, όταν είναι υπέρ κατονομαζόμενου δικαιούχου, έστω και αν δεν περιέχεται η ρήτρα εις διαταγήν (άρθρο 5 παρ. 1 εδ. 1, 14 παρ. 1). Αντίθετα, η επιταγή στον κομιστή έχει εκδοθεί με τη ρήτρα εις κομιστήν ή χωρίς να κατονομάζεται σ αυτήν ο λήπτης. Μπορεί όμως και να κατονομάζεται ορισμένο πρόσωπο ως λήπτης αλλά με την προσθήκη της ρήτρας «εις κομιστήν» ή άλλης ισοδύναμης φράσης (άρθρο 5 παρ. 3). Η ονομαστική επιταγή έχει εκδοθεί υπέρ κατονομαζόμενου προσώπου με την προσθήκη «ουχί εις διαταγήν» ή άλλης ισοδύναμης φράσης (άρθρο 5 παρ. 1 εδ. 2).

Η επιταγή εις διαταγή μεταβιβάζεται με οπισθογράφιση που έχει τα ίδια νομιμοποιητικά, μεταβιβαστικά και εγγυητικά αποτελέσματα με την οπισθογράφιση συναλλαγματικής (άρθρο 14 επ) και σύμβαση δόσεως

και λήψεως. Στην επιταγή, η οπισθογράφηση από τον πληρωτή είναι άκυρη (άρθρο 15 παρ. 2 εδ. 2), η οπισθογράφηση προς τον πληρωτή ισχύει μόνο ως εξόφληση (άρθρο 15 παρ. 4), άρα δεν έχει μεταβιβαστικά και εγγυητικά αποτελέσματα. Δεν επιτρέπεται ενεχυρική οπισθογράφηση επιταγής.

Η επιταγή στον κομιστή δεν μεταβιβάζεται με οπισθογράφηση αλλά με συμφωνία και παράδοση (ΑΚ 1034), με συνέπεια να μην ευθύνεται ο μεταβιβάζων και οι ενδιαμέσσοι κήτορες, αλλά μόνο ο εκδότης. Είναι όμως δυνατόν να οπισθογραφηθεί και η επιταγή στον κομιστή, με συνέπεια να ευθύνεται ο οπισθογράφος σαν οφειλέτης από αναγωγή. Η επιταγή όμως τότε εξακολουθεί να παραμένει τίτλος στον κομιστή (άρθρο 20), δεν έχει δηλαδή η οπισθογράφηση μεταβιβαστικά αποτελέσματα, η δε επιταγή εξακολουθεί να μεταβιβάζεται με τους κανόνες του εμπραγμάτου δικαίου. Η οπισθογράφηση απλώς λειτουργεί εγγυητικά.

Η ονομαστική επιταγή δεν μεταβιβάζεται με οπισθογράφηση αλλά μόνο με εκχώρηση (άρθρο 14 παρ. 2).

Στην μεταβίβαση επιταγής ισχύουν η καλόπιστη κτήση (άρθρο 21) που ισχύει τόσο για την επιταγή εις διαταγή όσο και για την επιταγή στον κομιστή. Στην επιταγή στον κομιστή βάση της καλόπιστης κτήσης δεν είναι η αδιάκοπη σειρά οπισθογραφήσεων (όπως στη συναλλαγματική και την επιταγή εις διαταγήν) αλλά η κατοχή του τίτλου. Ισχύει επίσης, ο αποκλεισμός των ενστάσεων (άρθρο 22).

Ειδικά για την ενεχυρική οπισθογράφηση επιταγής: Το γεγονός ότι ο νόμος 5960/33 περί επιταγής δεν περιέλαβε διάταξη για ενεχυρική οπισθογράφηση δεν σημαίνει ότι αυτή δεν είναι δυνατή. Με βάση τις ΑΚ 1251 και 1255 καθώς και το άρθρο 38 του ν.δ. της 17/7-13/8 του 1923 προκύπτει ότι για την ενεχύραση αξιογράφων εις διαταγή αρκεί οπισθογράφηση του αξιογράφου από τον έως τότε κομιστή στο δανειστή και παράδοση στον τελευταίο. Ο ενεχυρούχος δανειστής και κομιστής της επιταγής σε διαταγή αποκτά δικαίωμα καθοριζόμενο από το κείμενό της και από τη φύση και τη λειτουργία του ενεχύρου και μη υποκείμενο στις ενστάσεις που στηρίζονται στις προσωπικές σχέσεις του εκδότη με τον ενεχυραστή οπισθογράφο, εκτός αν ο ενεχυρούμενος δανειστής και κομιστής κατά την κτήση του ενεχύρου, ενήργησε εν γνώσει για να βλάψει τον οφειλέτη και το οποίο του επιτρέπει να εισπράξει κατά προτίμηση ολόκληρο το ποσό της επιταγής.

Εμφάνιση και πληρωμή της επιταγής

Εμφάνιση

Ο κομιστής της επιταγής, αν δεν θέλει να χάσει τα αναγωγικά του δικαιώματα, πρέπει να εμφανίσει την επιταγή στον πληρωτή (παρότι

αυτός δεν έχει υποχρέωση να πληρώσει) μέσα στις νόμιμες προθεσμίες εμφανίσεως. Αφετηρία της προθεσμίας είναι η μέρα εκδόσεως (άρθρο 29 παρ. 4) η οποία δεν υπολογίζεται κατά το νόμο (άρθρο 56), όμως οι τράπεζες την υπολογίζουν μέσα στην προθεσμία. Η εμφάνιση γίνεται στον τόπο πληρωμής. Η βεβαίωση και η άρνηση πληρωμής της επιταγής μπορεί να γίνει σε οποιοδήποτε κατάστημα, όχι μόνο σ αυτό της πληρώτριας τράπεζας, αλλά και σε οποιασδήποτε άλλης. Η προθεσμία για εμφάνιση είναι οκταήμερη. Βέβαια, παρά τη μη εμπρόθεσμη εμφάνιση η πληρώτρια τράπεζα μπορεί να πληρώσει την επιταγή εφόσον δεν την ανακαλέσει ο εκδότης (άρθρο 32 παρ. 2). Αν όμως η τράπεζα δεν πληρώσει, τότε ο κομιστής δεν μπορεί να στραφεί κατά των άλλων υπογραφέων, διότι η μη εμπρόθεσμη εμφάνιση έχει ως συνέπεια την απώλεια των δικαιωμάτων αναγωγής (άρθρο 40). Στην περίπτωση αυτή ο κομιστής έχει μόνο την αξίωση από την υποκειμενική σχέση και την αξίωση αδικαιολογήτου πλουτισμού (άρθρο 60).

Πληρωμή

Η πληρωμή της επιταγής από την τράπεζα (μολονότι δεν είναι οφειλέτης από την επιταγή-αυτός είναι ο εκδότης-) αποσβήνει τις υποχρεώσεις όλων των υπογραφέων. Η τράπεζα μπορεί να απαιτήσει με την πληρωμή τη σύγχρονη παράδοση της εξοφλημένης επιταγής (άρθρο 34 παρ. 1), η οποία χρησιμεύει ως απόδειξη στον εκδότη ότι η επιταγή πληρώθηκε. Πληρώνοντας η τράπεζα χρεώνει το ποσό που κατέβαλε στο λογαριασμό του εκδότη. Ο κομιστής της επιταγής δεν μπορεί να αποκρούσει τη μερική πληρωμή (άρθρο 34 εδ. 2). Στην περίπτωση αυτή σημειώνεται ότι έγινε μερική πληρωμή στην επιταγή, η οποία δεν παραδίδεται στην τράπεζα, αλλά της χορηγείται εξοφλητική απόδειξη για το ποσό που κατέβαλε (άρθρο 34 εδ. 3).

Η τράπεζα για να πληρώσει, ελέγχει σε περίπτωση εις διαταγήν επιταγής ότι ο κόμιστής νομιμοποιείται βάσει αδιάκοπης σειράς οπισθογραφήσεων (άρθρο 35). Βέβαια στην περίπτωση της επιταγής, δεν έχουμε απελευθέρωση της τράπεζας που καλόπιστα εξόφλησε σε μη νομιμοποιούμενο κομιστή (σε αντίθεση με το άρθρο 40 παρ. 3 του ν. 5325 για τη συναλλαγματική). Αν η τράπεζα παρά την ύπαρξη σχέσεως κάλυψης με τον εκδότη της επιταγής δεν την εξοφλήσει ο μεν κομιστής δεν έχει εναντίον της καμία απαίτηση, ενώ ο εκδότης (ο πελάτης της) έχει απαίτηση αποζημιώσεως που απορρέει από τη σύμβαση επιταγής.

Σχετικά με την άρνηση πληρωμής: αυτή βεβαιώνεται με διαμαρτυρικό, με δήλωση του πληρωτή χρονολογημένη και έγγραφη επί της επιταγής, στην οποία σημειώνεται η μέρα εμφάνισης. Η δήλωση του πληρωτή μπορεί να γίνει είτε στο σώμα της επιταγής είτε σε ξεχωριστό έγγραφο το οποίο θα πρέπει να είναι χρονολογημένο, ενυπόγραφο και να αναγράφει την ημερομηνία εμφανίσεως. Αν η μη πληρωμή δεν

βεβαιωθεί νομότυπα και δεν συνταχθεί διαμαρτυρικό, ο κομιστής εκπίπτει από τα αναγωγικά του δικαιώματα.

Η τράπεζα έχει το δικαίωμα να αρνηθεί αζημίως την πληρωμή της επιταγής στις εξής περιπτώσεις:

Α) Όταν ο εκδότης ανακαλέσει την επιταγή: η ανάκληση βέβαια μπορεί να γίνει μόνο αφότου περάσει η οκταήμερη προθεσμία εμφανίσεως (άρθρο 32 παρ. 1). Ανάκληση μέσα στην προθεσμία θεωρείται ανίσχυρη και ουσιαστικά η τράπεζα οφείλει να την αγνοήσει και να πληρώσει τον κομιστή της επιταγής. Βέβαια στην πράξη αυτό δεν συμβαίνει. Πάντως μια τέτοια ανάκληση και συμμόρφωση της τράπεζας προς αυτή την επιταγή αντιστοιχεί προς μη πληρωμή λόγω έλλειψης διαθέσιμων κεφαλαίων, άρα με ακάλυπτη επιταγή.

Β) Όταν τα διαθέσιμα στο λογαριασμό του εκδότη δεν αρκούν για την πληρωμή της επιταγής (ακάλυπτη επιταγή). Η ακάλυπτη επιταγή έχει πλήρη ισχύ, εφόσον όμως η πληρώτρια τράπεζα δεν την εξοφλήσει επέρχονται ως προς τον εκδότη αστικές και ποινικές κυρώσεις. Ειδικότερα:

Αστικές ευθύνες: Ο εκδότης ακάλυπτης επιταγής έχει αστική ευθύνη που βασίζεται τόσο στο δίκαιο της επιταγής όσο και στο δίκαιο της αδικοπραξίας. Ο κομιστής έχει συρρέουσες αξιώσεις κατά του εκδότη (άρθρο 40 και ΑΚ 914). Μπορεί να ασκήσει μόνο τη μια από τις δύο, αυτή που τον συμφέρει περισσότερο. Προτιμητέα είναι η αγωγή από την επιταγή καθώς σ αυτή το βάρος απόδειξης δεν είναι επαχθές για τον ενάγοντα. Η ικανοποίηση της μιας από τις δύο αξιώσεις συνεπάγεται απόσβεση της άλλης εκτός αν η τελευταία είναι ποσοτικά μεγαλύτερη, οπότε διατηρείται στο μέτρο που την υπερβαίνει. Τέτοια είναι η υποχρέωση αποζημίωσης του κομιστή (άρθρο 79 με ΑΚ 914). Η απαίτηση για αποζημίωση μπορεί να υπερβαίνει το ποσό της αναγωγής (άρθρο 45) και δεν υπόκειται στην παραγραφή του άρθρου 52. Σύμφωνα με το άρθρο 79 παρ. 5 εδ. 2 όχι μόνο ο κομιστής αλλά και ο εξ αναγωγής υπόχρεος, ο οποίος εξόφλησε την επιταγή, δικαιούται να λάβει αποζημίωση, σύμφωνα με τις ΑΚ 914 επ. Εφόσον την ακάλυπτη επιταγή εξέδωσε όργανο της εταιρίας, υπάρχει εις ολόκληρον ευθύνη του οργάνου και του νομικού προσώπου (άρθρο 71 παρ. 2).

Ποινικές ευθύνες: Η έκδοση ακάλυπτης επιταγής αποτελεί ποινικό αδίκημα (άρθρο 79). Στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος είναι α) η μη πληρωμή της επιταγής β) η μη πληρωμή να οφείλεται σε έλλειψη διαθέσιμων κεφαλαίων του εκδότη στην πληρώτρια τράπεζα. Για να υπάρχει ποινικό αδίκημα προϋποτίθεται ότι η επιταγή είναι έγκυρη, ότι εμφανίσθηκε εμπρόθεσμα για πληρωμή και ότι βεβαιώθηκε η άρνηση πληρωμής. Η νομολογία θεωρεί ότι πληρούται η αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος και όταν υπήρχαν κεφάλαια αλλά ο εκδότης ανακάλεσε μέσα στην προθεσμία εμφανίσεως την

επιταγή, η δε τράπεζα υπακούοντας στην ανίσχυρη αυτή ανάκληση αρνήθηκε να πληρώσει.

Η ένσταση τοκογλυφίας στην επιταγή αφορά μόνο τον εκδότη και τον λήπτη.

Η επιταγή είναι πάντα πληρωτέα εν όψει (άρθρο 28). Επομένως ακόμα και όταν είναι μεταχρονολογημένη ο κομιστής μπορεί ανά πάσα στιγμή να την εμφανίσει στην τράπεζα προς πληρωμή. Αν δεν υπάρχουν διαθέσιμα κεφάλαια η επιταγή θα σφραγιστεί ως ακάλυπτη και ο κομιστής της θα μπορεί να προβεί στην έκδοση διαταγής πληρωμής στρεφόμενος αναγωγικά κατά του εκδότη (άρθρο 40), σε έγκληση για το ποινικό αδίκημα της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής (άρθρο 79) και σε αγωγή αδικοπραξίας κατά του εκδότη (ΑΚ 914).

Αναγωγή, παραγραφή, αδικαιολόγητος πλουτισμός

Αναγωγή

Οφειλέτες από αναγωγή είναι ο εκδότης, ο οποίος δεν μπορεί να αποκλείσει την ευθύνη του (άρθρο 12), οι οπισθογράφοι και οι τριτεγγυητές (άρθρο 40). Οι οφειλέτες από αναγωγή ευθύνονται εις ολόκληρον, ο δε κομιστής μπορεί να εναγάγει είτε όλα τα πρόσωπα αυτά ομαδικά είτε οποιοδήποτε από αυτά ατομικά (άρθρο 44 παρ. 1). Ουσιαστική προϋπόθεση για την αναγωγή είναι η εμπρόθεσμη εμφάνιση της επιταγής και η μη πληρωμή (αδιαφορούντος του λόγου). Τυπική προϋπόθεση είναι η βεβαίωση κατά τον τύπο του νόμου της άρνησης πληρωμής. Η βεβαίωση άρνησης πληρωμής δεν είναι απαραίτητη μόνο όταν υπάρχει η ρήτρα ανέξοδος επιστροφή ή άλλη ισοδύναμη (άρθρο 43). Η βεβαίωση μπορεί να γίνει είτε με την έγγραφη χρονολογημένη δήλωση του πληρωτή πάνω στην επιταγή, με σημείωση της ημέρας εμφανίσεως (άρθρο 40 αριθμ. 2) είτε με διαμαρτυρικό για μη πληρωμή πριν εκπνεύσει η προθεσμία προς εμφάνιση ή αν η εμφάνιση έγινε την τελευταία μέρα, την πρώτη επόμενη εργάσιμη μέρα. Όταν η μη πληρωμή οφείλεται σε έλλειψη διαθέσιμων κεφαλαίων, η τράπεζα είναι υποχρεωμένη να βεβαιώσει τούτο είτε στο σώμα της επιταγής είτε σε χωριστό έγγραφο. Ο οφειλέτης από αναγωγή που πλήρωσε μπορεί να απαιτήσει από τους προηγούμενους από αυτόν οπισθογραφούς ολόκληρο το ποσό που κατέβαλε, τόκους και έξοδα (άρθρο 46).

Παραγραφή και αδικαιολόγητος πλουτισμός

Η απαίτηση του κομιστή κατά του εκδότη και των άλλων υπόχρεων παραγράφεται 6 μήνες από τη λήξη της προθεσμίας προς εμφάνιση της επιταγής (άρθρο 52 παρ. 1). Η απαίτηση συνίσταται στην καταβολή του ποσού της επιταγής, των τόκων και των εξόδων (άρθρο 46). Ο

οφειλέτης μπορεί να αντιτάξει τις ίδιες ενστάσεις όπως ο οφειλέτης από τη συναλλαγματική (άρθρο 22). Η απαίτηση των οφειλετών από αναγωγή παραγράφεται επίσης σε έξι μήνες από την ημέρα κατά την οποία ο υπόχρεος πλήρωσε την επιταγή ή ενήχθη (άρθρο 52 παρ. 2). Αν ο κομιστής εκπέσει από τα αναγωγικά του δικαιώματα λόγω μη εμπρόθεσμης εμφάνισης της επιταγής ή μη νομότυπης βεβαίωσης της άρνησης πληρωμής καθώς και σε περίπτωση παραγραφής έχει κατά του εκδότη και των οπισθογράφων αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού, η οποία παραγράφεται μετά πενταετία από τη χρονολογία της έκδοσης επιταγής (άρθρο 60). Η αξίωση αυτή δεν προϋποθέτει απώλεια της απαίτησης από την υποκειμενική σχέση, με βάση τη θεωρία καίτοι η νομολογία έχει διατυπώσει αντίθετη θέση.

Ιδιαίτερα είδη επιταγής

Διγράμμη επιταγή

Η επιταγή αυτή μπορεί, με ειδική υπόδειξη του εκδότη, να πληρωθεί από τον πληρωτή μόνο σε τραπεζίτη ή σε πελάτη του πληρωτή (της πληρώτριας τράπεζας). Στην μπροστινή της όψη υπάρχουν δύο γραμμές παράλληλες (άρθρο 37 παρ. 2), οι οποίες μπορούν να τεθούν από τον εκδότη ή τον κομιστή της επιταγής. Αυτή η διγράμμιση διακρίνεται σε γενική, κατά την οποία η επιταγή πληρώνεται από την πληρώτρια τράπεζα μόνο σε τραπεζίτη ή πελάτη της (άρθρο 38 παρ. 1) και συνεπώς μέσα στη διγράμμιση δεν σημειώνεται τίποτα ή απλώς η λέξη τραπεζίτης (άρθρο 37 παρ. 3 εδ. 1) και σε ειδική, στην οποία ανάμεσα στις γραμμές αναγράφεται ένα συγκεκριμένο όνομα τραπεζίτη (άρθρο 37 παρ. 3 εδ. 2) οπότε η πληρωμή της επιταγής μπορεί να γίνει μόνο στον σημειούμενο τραπεζίτη, ή αν αυτός είναι ο πληρωτής, σε πελάτη του (άρθρο 38 παρ. 2 εδ. 1).

Λογιστική επιταγή

Η τράπεζα απαγορεύεται να πληρώσει με μετρητά τη λογιστική επιταγή, αλλιώς ευθύνεται μέχρι το ποσό της επιταγής (άρθρο 39 παρ. 4) απέναντι στον ζημιωθέντα εκδότη ή κομιστή. Σ αυτή μπαίνει στο εμπρός μέρος ρήτρα «πληρωτέα εις λογαριασμό» (άρθρο 39 παρ. 1), χωρίς να μπορεί να ανακληθεί εκ των υστέρων (άρθρο 39 παρ. 3). Συνεπώς η εξαργύρωση της επιταγής προϋποθέτει ότι ο κομιστής έχει λογαριασμό στην τράπεζα.